

প্ৰথম অধ্যায়

অসমীয়া আৰু হিন্দী সাহিত্যত চুটিগল্পৰ উদ্ভৱ আৰু বিকাশ

১.১ ভূমিকা :

চুটিগল্প আধুনিক সাহিত্যৰ এটা জনপ্ৰিয় অংগ। চুটিগল্পত মানৱ জীৱনৰ কোনো এক মুহূৰ্তৰ অবিস্মৰণীয় ঘটনা ৰূপায়িত হয়। সাহিত্যৰ সকলোবোৰ বিশিষ্ট শিল্প প্ৰকৰণৰ ভিতৰত চুটিগল্পই নতুনতম সৃষ্টি। চুটিগল্প ঊনবিংশ শতিকাৰ ফৰাচী প্ৰতিভাৰ দান।^১ ঊনবিংশ শতিকাত পাশ্চাত্যৰ সাহিত্য জগতত এক নৱজাগৰণৰ সৃষ্টি হৈছিল। তাৰ ফলস্বৰূপে সাহিত্যৰ আন আন অংগৰ লগতে চুটিগল্পই জন্ম লাভ কৰিছিল।

চুটিগল্প আধুনিক যুগৰ সৃষ্টি হ'লেও মানৱ সমাজত কিন্তু গল্প কোৱা ৰীতি অতি প্ৰাচীন। হাবিয়ে-বননিয়ে, পৰ্বতে-পাহাৰে বসবাস কৰা আদিম মানৱে যেতিয়া, প্ৰথমবাৰলৈ কথা ক'বলৈ শিকিছিল, সম্ভৱতঃ তেতিয়াই গল্প কোৱাৰ হাবিয়াস জন্মিছিল। হাবিতলীয়া মানুহে তেওঁলোকৰ খাদ্য সংগ্ৰহ বা চিকাৰৰ অভিজ্ঞতা আনৰ আগত ব্যক্ত কৰিবলৈ যোৱাৰ ফলতে একো একোটা গল্পৰ সৃষ্টি হৈছিল। আদিম সমাজৰ গল্পৰ লগত বৰ্তমানৰ চুটিগল্পৰ সাদৃশ্য নাই যদিও গল্প কোৱা আৰু শুনাৰ ধৰ্মটো সেই সময়ৰ সৃষ্টি। দিন বাগৰাৰ লগে লগে মানৱসমাজ ক্ৰমান্বয়ে উন্নতিৰ পথত আগবাঢ়ে আৰু জীৱন ধাৰণৰ মানদণ্ডৰো পৰিৱৰ্তন ঘটে। সমাজ পৰিৱৰ্তনৰ লগে লগে সাহিত্যৰ পৰিৱৰ্তনো আৱশ্যসম্ভাৱী। সেয়েহে সেই হাবিতলীয়া গল্পবোৰ প্ৰাচীনৰূপতে আৱদ্ধ নাথাকি ঊনবিংশ শতিকাত সাহিত্যৰ অন্য এক বিশিষ্ট অংগৰূপে প্ৰকাশ লাভ কৰে। অৰ্থাৎ আদিম মৌখিক কাহিনীয়েই মানৱ সভ্যতাৰ বিবিধ স্তৰ অতিক্ৰম কৰি আহোঁতে ঊনবিংশ শতিকাত চুটিগল্পৰ স্তৰত উপনীত হ'লহি।^২

ফৰাচী সাহিত্যত চুটিগল্পই জন্মলাভ কৰাৰ সমসাময়িকভাৱে ৰুচিয়া আৰু

আমেৰিকাতো চুটিগল্পৰ উদ্ভৱ আৰু বিকাশ হয়। ইটালী, জাৰ্মানী, নৰৱে, ছুইডেনতো একে সময়তে চুটিগল্পৰ বিকাশ হ'বলৈ ধৰে। পৃথিৱীৰ ভিন ভিন দেশৰ ভিন ভিন লেখকৰ হাতত চুটিগল্পই ভিন ভিন বৈশিষ্ট্যৰে দেখা দিলে। এইবোৰৰ ভিতৰত প্ৰধান হ'ল লক্ষ্য আৰু ফলশ্ৰুতিৰ একময়তা, নাটকীয় আৰম্ভণি আৰু আকস্মিক পৰিণতি, ইঙ্গিতময়তা আৰু প্ৰতীকৰ ব্যৱহাৰ ইত্যাদি। বিষয়বস্তু, চৰিত্ৰ, কলাকৌশল, সামাজিক চিত্ৰ আদি চুটিগল্প নিৰ্মাণৰ উপাদান হিচাপে নিৰ্ণিত হ'ল। মানুহৰ বাস্তৱ জীৱনৰ সৰু-বৰ ঘটনা চুটিগল্পৰ বিষয়বস্তু হৈ পৰিল।

বিশ্বৰ আন আন দেশৰ দৰে ভাৰতবৰ্ষতো পলমকৈ হ'লেও চুটিগল্পৰ জন্ম আৰু বিকাশ হৈছিল। অৱশ্যে গল্প সাহিত্যৰ ক্ষেত্ৰত ভাৰতবৰ্ষ অতি প্ৰাচীনকালৰে পৰা চহকী। ৰামায়ণ, মহাভাৰত, পুৰাণ আদিৰ উপৰিও কথাসৰিৎসাগৰ, পঞ্চতন্ত্ৰ আৰু বৌদ্ধ জাতকমালাবোৰে গল্প সাহিত্যৰ ক্ষেত্ৰত ভাৰতবৰ্ষৰ প্ৰাচীনত্বৰ প্ৰমাণ দিয়ে। এইবোৰৰ মাজতে চুটিগল্পৰ উৎস লুকাই আছে বুলি ভাবিবৰ খল থাকিলেও দৰাচলতে আধুনিক ভাৰতীয় চুটিগল্পই পাশ্চাত্য সাহিত্যৰ অনুপ্ৰেৰণাৰ ফলস্বৰূপেহে বিকাশ লাভ কৰিছে।^৩

ভাৰতবৰ্ষত উনবিংশ শতিকাৰ শেষৰফালে সাময়িক পত্ৰিকা আৰু আলোচনীৰ পাতত চুটিগল্পৰ জন্ম হয়। উৰিয়া সাহিত্যত ফকিৰ মোহন সেনাপতিৰ হাতত, বঙলা সাহিত্যত ৰবীন্দ্ৰনাথ ঠাকুৰৰ হাতত, হিন্দী সাহিত্যত প্ৰেমচন্দৰ হাতত চুটিগল্পই জন্ম লাভ কৰে। বিভিন্ন আলোচনীৰ পাতত এই লেখকসকলৰ গল্প প্ৰকাশ পায়।^৪

বঙলা সাহিত্যত বংগ দৰ্শনৰ প্ৰথম বছৰতে বংকিম চন্দ্ৰৰ ইন্দিৰা আৰু মধুমতী প্ৰকাশ পায়। কিন্তু ভাৰতী আলোচনীত প্ৰকাশ পোৱা ৰবীন্দ্ৰনাথ ঠাকুৰৰ 'ভিখাৰিণী' নামৰ গল্পটোকহে বঙলা সাহিত্যৰ প্ৰথম সাৰ্থক চুটিগল্প বুলি ক'ব পাৰি।^৫ উৰিয়াত ফকিৰ মোহন সেনাপতিয়ে ৰবীন্দ্ৰনাথ ঠাকুৰতকৈ আগতে চুটিগল্প ৰচনাত আত্ম নিয়োগ কৰিছিল। তেওঁৰ

প্রথম প্রকাশিত গল্প 'লছমনিয়া'। ১৯০০ চনত হিন্দী সাহিত্যত বিখ্যাত সৰস্বতী আলোচনী প্রকাশ পায়।^৬ এই আলোচনীৰ পাততে কিশোৰী লাল গোস্বামীৰ ইন্দুমতী নামৰ গল্পটো প্রকাশ হয়। এই গল্পটোকে হিন্দী গল্প সাহিত্যৰ প্ৰথম গল্প বুলি অভিহিত কৰা হয়। কিন্তু হিন্দী গল্প সাহিত্যৰ প্ৰকৃত বিকাশ হয় প্ৰেমচন্দৰ জৰিয়তে (১৮৮০-১৯৩৬)^৭। প্ৰেমচন্দেও সৰস্বতী আলোচনীৰ পাততে আত্মপ্ৰকাশ কৰে। সৰস্বতী আলোচনীতে প্ৰেমচন্দৰ প্ৰথম হিন্দী ভাষাৰ গল্প সৌত প্ৰকাশ পায়। অসমীয়া ভাষাত ঊনবিংশ শতিকাৰ শেষ দশকত লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ হাতত চুটিগল্পৰ জন্ম হয়।

১.২ অসমীয়া সাহিত্যত চুটিগল্পৰ উদ্ভৱ আৰু বিকাশ :

অসমীয়া সাহিত্যত চুটিগল্পৰ জন্ম হয় জোনাকী কাকতৰ পাতত। অসমীয়া গল্পৰ জন্ম আৰু বিকাশত বাতৰি কাকত আৰু আলোচনীৰ ভূমিকা উল্লেখযোগ্য। ১৮৪৬ চনত আমেৰিকান বেপ্তিষ্ট মিছনেৰীসকলে শিৱসাগৰৰ মিছন প্ৰেছৰ পৰা অৰুনোদই প্ৰকাশ কৰিছিল। অৰুনোদই আলোচনীয়ে অসমীয়া সমাজ আৰু সাহিত্য জগতলৈ নতুন জ্ঞানৰ বতৰা কঢ়িয়াই আনিলে। অসমীয়া পৌৰাণিক সাহিত্যৰ সীমাবদ্ধতা আঁতৰাই জাতীয় বুৰঞ্জী, আধুনিক বিজ্ঞান, নৃতত্ত্ব আৰু নতুন চিন্তা ধাৰাৰ সৈতে অসমীয়া মানুহক চিনাকি কৰাই দিলে। অৰুনোদই আলোচনীতেই প্ৰথম চুটি কাহিনী এলোকেশী বৈশ্যৰ বিষয়, কানি বেহেৰুৱাৰ কথা, যোছেফৰ কাহিনী, ফুলমণি আৰু কৰুণা, মাউৰী ছোৱালী, আফ্ৰিকাৰ কোঁৱৰ আদি প্ৰকাশ পায়। এই আখ্যান আৰু সাধুকথাবোৰে অসমীয়া চুটিগল্পৰ প্ৰাক্‌মুহূৰ্তত উকমুকনিকে সূচাইছিল। অৰুনোদই আলোচনীৰ পিছতে গুণাভিৰাম বৰুৱা সম্পাদিত আসাম বন্ধু আলোচনীৰ পাতত প্ৰকাশিত বিবেক, প্ৰমিলা আৰু প্ৰকৃত লাজ কি আদি ৰচনাৰ মাজেৰে অসমীয়া সাহিত্যত গল্প কোৱাৰ ৰীতি সূচনা হৈছিল। এনেদৰে এই দুখন আলোচনীৰ বুকুত অসমীয়া চুটিগল্পৰ বুনীয়াদ ৰচনা হৈছিল যদিও প্ৰকৃত চুটিগল্প

‘জোনাকী যুগত’হৈ আবিৰ্ভাৱ হয়। লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা অসমীয়া চুটিগল্পৰ জনক।^৮

লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ প্ৰথম গল্প সেউতী জোনাকীৰ চতুৰ্থ বছৰৰ চতুৰ্থ সংখ্যাত (১৮৯২) প্ৰকাশ পায়। ইয়াৰ পাছত বেজবৰুৱাই ১৮৯৪ চনত ‘জোনাকী’ত ‘ভদৰী’, ‘অনিদ্ৰা’ বা ‘স্বৰ্গাৰোহণ’, ‘ভেমপুৰীয়া মৌজাদাৰ’, ‘মিলাৰামৰ আত্মজীৱনী আৰু ১৮৯৭ ত ‘চোৰ’ গল্প লিখি ঊনবিংশ শতিকাৰ শেষ দশকত অসমীয়া চুটিগল্পক এক বিশিষ্ট ৰূপ দিয়ে। ১৯০১ চনত সত্যনাথ বৰাৰ সম্পাদনাত গুৱাহাটীৰ পৰা প্ৰকাশিত ‘জোনাকী’তো বেজবৰুৱাই ‘আৰ্জি’, ‘চেনিচম্পা’, ‘কেহৌঁককা’, ‘জয়ন্তী’, ‘পুত্ৰবান পিতা’ আদি গল্প লিখি চুটিগল্পৰ জগতখন সমৃদ্ধ কৰে।^৯

১.২.১ অসমীয়া চুটিগল্পৰ যুগ বিভাগ :

আধুনিক অসমীয়া চুটিগল্পৰ ইতিহাসক বেজবৰুৱাৰ সময়ৰ পৰা আৰম্ভ কৰি বৰ্তমানলৈ চাৰিটা যুগত ভাগ কৰা হৈছে :^{১০}

১.২.১.১ আদিযুগ বা জোনাকী যুগ : জোনাকী কাকতৰ জন্মৰ সময়ৰ পৰা

আৱাহন কাকতৰ জন্মৰ সময়লৈ (১৮৮৯-১৯২৯) জোনাকী যুগ বা আদিযুগ।

১.২.১.২ আৱাহন যুগ : আৱাহন কাকতৰ জন্মৰ সময়ৰ পৰা দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধৰ

সময়লৈ (১৯২৯-১৯৪০) আৱাহন যুগ।

১.২.১.৩ যুদ্ধোত্তৰ যুগ বা ৰামধেনু যুগ : দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধৰ পাছৰ পৰা ১৯৭০

চনলৈ (১৯৪০-১৯৭০) এই সময়ছোৱা যুদ্ধোত্তৰ যুগ বা ৰামধেনু যুগ।

১.২.১.৪ সাম্প্ৰতিক যুগ : ১৯৭০ চনৰ পৰা বৰ্তমানলৈ সাম্প্ৰতিক যুগ।

১.২.১.১ আদিযুগ বা জোনাকী যুগ :

ঊনবিংশ শতিকাৰ মাজভাগত কলিকতাত উচ্চ শিক্ষা গ্ৰহণ কৰি থকা কেইজনমান অসমীয়া ছাত্ৰৰ আন্তৰিক আৰু আশাসুধীয়া প্ৰচেষ্টাৰ ফলস্বৰূপে কলিকতাত অসমীয়া ছাত্ৰৰ

সাহিত্য সভা (১৮৭২) গঠিত হৈছিল। ১৮৮৮ চনত এই সভাখনেই অসমীয়া ভাষা উন্নতি সাধিনী সভা ৰূপে আত্ম প্ৰকাশ কৰে। ১৮৮৯ চনত এই সভাৰ মুখপত্ৰ ৰূপে জোনাকী কাকতৰ জন্ম হয়। জোনাকী কাকতৰ বুকুতেই আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যৰ প্ৰায়বোৰ ঠালৰে জন্ম হয়। অসমীয়া চুটিগল্পৰো জন্ম হয় জোনাকী কাকতৰ পাতত। জোনাকী যুগৰ চুটিগল্পৰ পৰিপুষ্টিত জোনাকী কাকতৰ উপৰিও আৰু অসংখ্য অসমীয়া কাকত-আলোচনীয়ে অবিহণা যোগাইছিল। ঊনবিংশ শতিকাৰ শেষ ভাগত ১৮৮৯ খ্ৰীষ্টাব্দত কলিকতাৰ পৰা জোনাকী কাকত প্ৰকাশ হয়। ‘জোনাকী’ প্ৰকাশৰ মাত্ৰ এবছৰ পিছতে কৃষ্ণপ্ৰসাদ দুৱৰা, পদ্মনাথ গোহাঞি বৰুৱা আৰু বেনুধৰ ৰাজখোৱাৰ দ্বাৰা সম্পাদিত ‘বিজুলী’ (১৮৯০-৯২), পদ্মনাথ গোহাঞি বৰুৱাৰ ‘উষা’ (১৯০৭-১৬), লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ ‘বাঁহী’ (১৯০৯-৩০), প্ৰসন্ন কুমাৰ বৰুৱা আৰু নীলমণি ফুকনৰ সম্পাদিত ‘আলোচনী’ (১৯১০-১৭), অম্বিকাগিৰী ৰায়চৌধুৰী সম্পাদিত ‘চেতনা’ (১৯১৫-২৬), গৰ্গৰাম চৌধুৰী, ডিম্বেশ্বৰ নেওগ আৰু বিনন্দ চন্দ্ৰ বৰুৱা সম্পাদিত অসম ছাত্ৰ সন্মিলনৰ মুখপত্ৰ ‘মিলন’ (১৯২৩), অসম মুছলমান ছাত্ৰ সন্মিলনৰ মুখপত্ৰ ‘সাধনা’ (১৯২৪), মহৰ্ষি কমলাকান্ত ভট্টাচাৰ্যৰ ‘অসম হিতৈষী’ (১৯২৫) আদি আলোচনীয়ে অসমীয়া সাহিত্যত ৰোমাণ্টিক ঢল শক্তিশালী কৰি তোলাত অভূতপূৰ্ব অবিহণা আগবঢ়াইছিল।^{১১} উল্লিখিত আলোচনীসমূহৰ যোগেদিয়ে অসমীয়া চুটিগল্পৰ আদি যুগটোৰ ভেটি ৰচনা হয়। প্ৰায় তিনিটা দশক জোৰা এই যুগটোৰ গুৰি ধৰোঁতা গৰাকী হ’ল লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱা। বেজবৰুৱাই পোন প্ৰথমে অসমীয়া সাধুকথাবোৰৰ পুনৰ মূল্যায়ন কৰে আৰু এই সাধুকথাবোৰত আউজি লৈ আধুনিক চুটিগল্পৰ জন্ম দিয়ে। বেজবৰুৱাৰ প্ৰথম গল্পপুথি সুৰভি প্ৰকাশ পায় ১৯০৯ চনত। তাৰ পাছত ক্ৰমান্বয়ে সাধুকথাৰ কুঁকি (১৯১০), জোনবিৰি (১৯১৩) আৰু কেহোঁকলি’ (১৯৬৮) প্ৰকাশ পায়।^{১২}

বেজবৰুৱাৰ সকলোবোৰ গল্প একে পৰ্যায়ৰ নহয়। তেওঁৰ অধিকাংশ গল্প সমসাময়িক অসমীয়া সমাজৰ আধাৰত ৰচিত। অৱশ্যে উৰিষ্যাৰ সম্বলপুৰ আৰু কলিকতাৰ সমাজক লৈয়ো তেওঁ গল্প ৰচনা কৰিছে। বেজবৰুৱাৰ এই গল্পসমূহক প্ৰধানকৈ দুটা ভাগত ভগাব পাৰি। প্ৰথম ভাগৰ গল্পসমূহত প্ৰকাশ পাইছে তেওঁৰ সমাজ সংস্কাৰক মনটো। এই গল্পসমূহৰ মাজেৰে তেওঁ অসমীয়া সমাজৰ কিছুমান লোকৰ নীচতা, হীনতা, অহংকাৰ, ভণ্ডামী আদিক ব্যঙ্গ কৰিছে। বেজবৰুৱাৰ আনটো ভাগৰ গল্পত প্ৰকাশ পাইছে গভীৰ মানৱতাবোধ। এই গল্পবোৰত তেওঁ মানুহৰ সুখ-দুখ, আনন্দ-অশ্ৰু আদি আবেগ অনুভূতিবোৰক সহানুভূতিশীল অন্তৰেৰে অতি সংবেদনশীলতাৰে অংকণ কৰিছে।

জোনাকী যুগৰ চুটিগল্প ৰচনাৰ ক্ষেত্ৰখনত বেজবৰুৱাৰ পিছতে নাম ল'ব লাগিব শৰৎ চন্দ্ৰ গোস্বামীৰ। বেজবৰুৱা আৰু শৰৎ চন্দ্ৰ গোস্বামীৰ হাততে অসমীয়া চুটিগল্পৰ বিকাশ সাধন হয়। শৰৎ চন্দ্ৰ গোস্বামীৰ গল্পপুথি সমূহ হ'ল *ময়না* (১৯২০), *বাজীকৰ* (১৯৩০), *গল্পাঞ্জলী* (১৯৪৪) আৰু *পৰিদৰ্শন* (১৯৫৬)।

শৰৎ চন্দ্ৰ গোস্বামীৰ গল্পত হাস্যৰস নাইবা ব্যঙ্গ ভাৱৰ প্ৰাধান্য নাই যদিও সুখ-দুখ, আশা-নিৰাশাৰে মিহলি গাঁৱলীয়া সমাজৰ বিভিন্ন চিত্ৰ ফুটি ওলাইছে। বেজবৰুৱাৰ দৰে গোস্বামীৰ গল্পটো পৰ্যবেক্ষণশীলতা, ৰচনা-ৰীতিৰ সৌষ্ঠৱ আৰু সৌন্দৰ্যবোধ মন কৰিবলগীয়া।^{১০}

অসমীয়া চুটিগল্পৰ জোনাকী যুগৰ আন তিনিগৰাকী গল্পলেখক হ'ল নকুল চন্দ্ৰ ভূঞা, দণ্ডিনাথ কলিতা আৰু সূৰ্যকুমাৰ ভূঞা। এই তিনিগৰাকী গল্পকাৰে সেই সময়তে আত্মপ্ৰকাশ কৰিলেও প্ৰতিষ্ঠা লাভ কৰিব পৰা নাছিল, কিন্তু এওঁলোকৰ গল্পই সেই সময়ৰ অসমীয়া চুটিগল্পৰ প্ৰৱাহক গতি প্ৰদান কৰাত অৰিহণা যোগাইছিল। লক্ষ্মীনাথ ফুকন, মিত্ৰদেৱ মহন্ত আৰু মহিচন্দ্ৰ ভূঞায়ো জোনাকী যুগতে গল্পকাৰ ৰূপে আত্মপ্ৰকাশ কৰিলেও

পৰৱৰ্তী আৱাহন যুগতহে বিশিষ্ট গল্পকাৰ ৰূপে প্ৰতিষ্ঠা লাভ কৰিছিল। নকুল চন্দ্ৰ ভূঞাই বাঁহী, চেতনা আদি আলোচনীত গল্প লিখিছিল। ভূঞাৰ গল্পপুথি চোৰাংচোৱা আৰু গল্পৰ শৰাই। ভূঞাই ৰামধেনু যুগৰ আৰম্ভণিতো গল্প লিখিছিল। অসমীয়া চুটিগল্পৰ ইতিহাসৰ গতি প্ৰখৰ কৰা অথবা অসমীয়া চুটিগল্পক মহিমোজ্জ্বল কৰি তোলাত ভূঞাৰ বৰঙণি বিশেষ নাই। কিন্তু জোনাকী যুগৰ পৰা আৱাহন যুগৰ শেষলৈকে নিৰৱচ্ছিন্নভাৱে গল্প ৰচনা কৰি যি ত্যাগ আৰু নিষ্ঠা প্ৰদৰ্শন কৰিলে, তাৰ স্বীকৃতি স্বৰূপেই নকুলচন্দ্ৰ ভূঞা অসমীয়া সাহিত্যৰ ইতিহাসত স্মৰণীয় হৈ থাকিব।^{১৪}

দণ্ডিনাথ কলিতা শৰৎ চন্দ্ৰ গোস্বামীৰ সমসাময়িক লেখক। তেওঁৰ ৰচিত গল্পপুথি সাতসৰী। দণ্ডিনাথ কলিতাৰ গল্পৰ বিষয়বস্তু আৰু বক্তব্য সবল, গতানুগতিক আৰু পোনপটীয়া। সমাজত প্ৰচলিত কু-সংস্কাৰ, অৰ্থনৈতিক বৈষম্য, বিধৱা বিবাহ আদি সমস্যাবোৰক লৈ তেওঁ গল্প ৰচনা কৰিছিল। কলিতাৰ চুটিগল্পত প্ৰয়োজনীয় কলা-কৌশলৰ অভাৱ পৰিলক্ষিত হয়। সেয়ে তেওঁৰ গল্পবোৰ ৰসাল নহৈ প্ৰচাৰধৰ্মী ৰচনা যেনহে হৈ পৰিল। এনেবোৰ দোষ-ত্রুটি থাকিলেও জোনাকী যুগৰ চুটিগল্পৰ ধাৰাটোক প্ৰবাহিত কৰি ৰখাত দণ্ডিনাথ কলিতাৰ ভূমিকা স্মৰণীয় হৈ থাকিব।

জোনাকী যুগৰ গল্প লেখকসকলৰ ভিতৰত সূৰ্যকুমাৰ ভূঞাৰ নামো উল্লেখযোগ্য। তেওঁৰ একমাত্ৰ গল্পপুথি পঞ্চমী। সংখ্যাত কম যদিও সূৰ্য কুমাৰ ভূঞাৰ গল্পত নৰ-নাৰীৰ প্ৰেমানুভূতিৰ প্ৰকাশ আকৰ্ষণীয় হৈ ধৰা দিছে।

১.২.১.২. আৱাহন যুগ (১৯২৯-১৯৪০) :

অসমীয়া চুটিগল্পৰ বিকাশৰ দ্বিতীয় স্তৰটোক আৱাহন যুগ বুলি নামকৰণ কৰা হৈছে। আধুনিক অসমীয়া সাহিত্যৰ তিনিওটা যুগৰ ভিতৰত আৱাহন যুগতেই অসমীয়া চুটিগল্প অধিক উন্নত আৰু সমৃদ্ধ হৈ উঠিছিল। এই যুগৰ চুটিগল্পই বিস্তাৰ লাভ কৰিবলৈ এটা

শক্তিশালী পটভূমি পাইছিল। ১৯২৬ চনত কলিকতাৰ পৰা নগেন্দ্ৰ নাৰায়ণ চৌধুৰীৰ পৃষ্ঠপোষকতাত আৰু দীননাথ শৰ্মাৰ সম্পাদনাত *আৱাহন* কাকত প্ৰকাশ হয়। এই কাকতখনৰ যোগেদি চুটিগল্পৰ যি অনুশীলন আৰু চৰ্চা হয়, সিয়েই এই যুগৰ চুটিগল্পক এটা নিটোল ৰূপ দিয়ে। এই সময়তে মাধৱ বেজবৰুৱা সম্পাদিত *বাঁহী* আৰু *জয়ন্তী* আলোচনীতো ভালেমান গল্প প্ৰকাশ পাইছিল। ইতিমধ্যে অসমৰ সমাজ জীৱনলৈ বহুতো পৰিৱৰ্তন আহি পৰে। ১৯০১ চনত কটন কলেজ স্থাপন হোৱাৰে পৰা ইংৰাজী শিক্ষাৰ ভালেখিনি বিস্তাৰ হয়। অসমৰ ন-শিক্ষিত শ্ৰেণীটোৱে বিশ্ববৰ্ণ্য গল্পকাৰসকলৰ গল্পৰ প্ৰতি আকৃষ্ট হৈ সেই সকলৰ অনুকৰণত চুটিগল্প ৰচনা কৰিবলৈ ল'লে। মোপাৰ্ছা, চেকভ আৰু ফ্ৰয়েদৰ প্ৰভাৱত *আৱাহন* যুগৰ চুটিগল্প শক্তিশালী হৈ আহিল। *গল্পবোৰত নতুন শব্দ, নতুন ৰচনা-ৰীতি প্ৰয়োগ কৰাত ভাষাও আগতকৈ বেছি সমৃদ্ধিশালী হৈ পৰিছে। এই সময়ৰ লেখকসকলৰ ভিতৰত নগেন্দ্ৰ নাৰায়ণ চৌধুৰী, মহিচন্দ্ৰ বৰা, হলিৰাম ডেকা, বাধিকা মোহন গোস্বামী, লক্ষ্মীধৰ শৰ্মা, ৰমা দাশ, বীণা বৰুৱা, ত্ৰৈলোক্যনাথ গোস্বামী, ইন্দীৰা গগৈ, দীননাথ শৰ্মা, কৃষ্ণ ভূঞা, গোবিন্দ্ৰ পৈৰা আদিৰ নাম উল্লেখযোগ্য।*^{১৫}

নগেন্দ্ৰ নাৰায়ণ চৌধুৰী আৰু মহিচন্দ্ৰ বৰা *আৱাহন* যুগৰ দুগৰাকী বিশিষ্ট গল্পকাৰ। এওঁলোকৰ গল্পত সামাজিক দায়বদ্ধতাৰ অনুভৱ লক্ষ্য কৰিব পাৰি। *চৌধুৰীৰ গল্পত প্ৰকাশ পাইছে সমাজৰ পৰস্পৰাগত নৈতিক মূল্যবোধৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰু বৰাৰ গল্পত প্ৰকাশ পাইছে সমাজৰ অন্যায়ে-অবিচাৰৰ প্ৰতি সচেতনতা। মানুহৰ সুখ-দুখৰ চিত্ৰ চৌধুৰীয়ে অতি উদাৰ মনেৰে দাঙি ধৰিছে। আনহাতে, বৰাই সমাজৰ অশুভ শক্তিবোৰক তীব্ৰ ব্যঙ্গবাণেৰে আঘাত কৰিছে।*^{১৬}

হলিৰাম ডেকা *আৱাহন*ৰ আন এগৰাকী বিশিষ্ট গল্পকাৰ। তেওঁৰ গল্পৰ কাৰিকৰী কৌশল অগ্ৰজ সকলোতকৈ উন্নত। বুদ্ধিদীপ্ত হাস্যৰস আৰু মৃদুব্যঙ্গ তেওঁৰ গল্পৰ বৈশিষ্ট্য।

তেওঁৰ গল্পত মোপাছাঁ আৰু চেকভৰ প্ৰভাৱ লক্ষ্য কৰিব পাৰি। তেওঁৰ গল্পতে প্ৰথমবাৰৰ বাবে এক ব্যক্তিগত জীৱনৰ উদ্ভাপ অনুভৱ কৰা যায়। ৰাধিকামোহন গোস্বামী *আৱাহন* যুগৰ এগৰাকী ব্যতিক্ৰমী গল্প লেখক আছিল। তেওঁৰ গল্পৰ সংখ্যা কম। নিজৰ বক্তব্যক তেওঁ পৰোক্ষ প্ৰকাশভঙ্গীৰ কৌশলেৰে ব্যক্ত কৰিছিল। তেওঁৰ গল্পই পাঠকক জীৱনৰ সত্যানুসন্ধান আৰু আত্মজীৱন দৰ্শন কৰাৰ সুযোগ দিছিল।

আৱাহন যুগৰ আন দুগৰাকী বিশিষ্ট গল্পকাৰ লক্ষ্মীধৰ শৰ্মা আৰু ৰমা দাশ। এওঁলোকে ভিন্ন স্বাদৰ গল্প ৰচনাৰে অসমীয়া চুটিগল্পক এক নতুন আয়তন দান কৰে। যি সময়ত যৌন প্ৰবৃত্তিৰ মুকলিমূৰীয়া আলাপ-আলোচনাই সাহিত্যৰ সুচিতা নষ্ট কৰিব বুলি এচাম লেখকে এই সমস্যাৰ পৰা আঁতৰে আঁতৰে ফুৰিছিল; সেই সময়ত এই দুয়োগৰাকী লেখকে এই সমস্যাৰ ওপৰত সাহসেৰে পোহৰ পেলাবলৈ সক্ষম হৈছিল।

আৱাহন যুগৰ গল্পকাৰসকলৰ ভিতৰত বীণা বৰুৱাৰ গল্পৰ এখন সুকীয়া আসন আছে। তেওঁৰ দুখন গল্প সংকলন হ'ল *পট পৰিৱৰ্তন* আৰু *আঘোণী বাই*। গল্পকাৰে সমকালীন সমাজৰ সাংস্কৃতিক, শৈক্ষিক আৰু বৌদ্ধিক পটভূমিত ভিন্ ভিন্ শ্ৰেণীৰ মানুহৰ জীৱনধাৰাই কেনে ৰূপ লয় অথবা ল'ব পাৰে, তাৰ ব্যাখ্যা কৰি দেখুৱাই চৰিত্ৰৰ চিন্তা-ভাৱনা আৰু হৃদয়ৰ মাজেদি। এনে বিশ্লেষণৰ মাজেদিয়ে বীণা বৰুৱাই লেখক হিচাপে তেওঁৰ বক্তব্য প্ৰকাশ কৰে। এইখিনিতে সৃষ্টিশীল লেখক হিচাপে বীণা বৰুৱাৰ সৃষ্টিশীল কৃতিত্ব স্মৰণীয় আৰু অনস্বীকাৰ্য।^{১৭}

ত্ৰৈলোক্যনাথ গোস্বামীয়ে এই স্তৰৰ লেখক সকলৰ ভিতৰত বাস্তৱবাদী গল্প লেখি এটা পৃথক ধাৰাৰ সৃষ্টি কৰিছিল। দুখীয়া নিচলা, শাৰীৰিক পৰিশ্ৰম কৰি খাটি খোৱা মানুহ আৰু সমাজে যাক মিছাই অন্যায়ে কৰে তেনে লোকৰ প্ৰতি এইগৰাকী সমাজবাদী লেখকৰ সহানুভূতি প্ৰকাশ পাইছে।

আৱাহন যুগৰ আন এজন জনপ্ৰিয় গল্পকাৰ হ'ল দীননাথ শৰ্মা। জীৱনৰ কিছুমান মৌলিক সমস্যাক লৈ তেওঁ গল্প লিখিছিল। এই সময়ৰ ভিন্ন স্বাদৰ গল্প লিখকসকলৰ ভিতৰত কৃষ্ণ ভূঞা অন্যতম। নৰ-নাৰীৰ বিচিত্ৰ সম্পৰ্কৰ কথা তেওঁ সুকীয়াকৈ চিন্তা কৰিছিল। গল্পৰ কথাবস্তু আৰু কলা-কৌশলৰ প্ৰতি তেওঁ সমান সচেতন আছিল।

আৱাহন যুগত নতুন আৰু ব্যতিক্ৰমী বিষয়বস্তুৰে গল্প ৰচনা কৰা সকলৰ ভিতৰত উমাকান্ত শৰ্মাও এজন। তেওঁৰ *পাখী*, *মানুহ জন্মৰ পিছত*, *মেঘে বৰষিলে জুই* আদি গল্প অসমীয়া গল্প সাহিত্যত একক আৰু অনন্য।

আৱাহন যুগত পুৰুষ লেখকসকলৰ তুলনাত মহিলা লেখকসকল পিছপৰি আছিল। অৱশ্যে এইক্ষেত্ৰত সুপ্ৰভা গোস্বামী (১৯১৭) ব্যতিক্ৰম আছিল। সৰল আৰু পোনপটীয়া বাকভঙ্গীৰে তেওঁৰ গল্পবোৰ পৰিপুষ্ট *‘অৰিহণা’*ৰ গল্পবোৰৰ প্ৰকাশ বীতি সহজ-সৰল। *ঠায়ে ঠায়ে আবেগিক মুহূৰ্তৰ চিত্ৰও পোৱা যায়।*^{২৮} আৱাহন যুগৰ আন এগৰাকী মহিলা গল্পকাৰ দ্বিপাৰ্বিতা চৌধুৰী। অগতানুগতিক বিষয়বস্তু, ভাৱবস্তু আৰু কলা-কৌশলেৰে তেওঁ কেইবাটাও উন্নত মানৰ গল্প ৰচনা কৰি গৈছে। তেওঁৰ কেইটামান উল্লেখযোগ্য গল্প হ'ল *চিৰকুমাৰী*, *ৰোমাঞ্চৰ মৃত্যু*, *উদাসীন*, *যৌৱনৰ অপৰাধ* আৰু *মৰণ* আৰু *মৰম*।

আৱাহন যুগৰ উল্লিখিত লেখক সকলৰ উপৰিও আন কেইবাজনো লেখকে মাত্ৰ কেইটামান গল্প ৰচনা কৰিয়েই জনপ্ৰিয়তা লাভ কৰিছিল। সেইসকলৰ ভিতৰত এগৰাকী হ'ল মুনীন বৰকটকী। বৰকটকীৰ গল্পৰ কলা-কৌশল উন্নতমানৰ। তেওঁৰ গল্পত, পাশ্চাত্যৰ আধুনিক সাহিত্যদৰ্শ আৰু জীৱন সম্পৰ্কে থকা দৃষ্টিভঙ্গীৰ গভীৰতাৰ উমান পোৱা যায়। তেওঁৰ কেইটামান বিশিষ্ট গল্প হ'ল—*পাপ নে ভুল*, *জয়নে পৰাজয়*, *ছবি*, *সপোন সুধা*, *বিদ্ৰোহী*, *অপ্ৰকাশৰ বেদনা*, *বীণা* আৰু *অভিশাপ*।

আৱাহন যুগৰ গল্প ৰচনাৰ প্ৰৱাহক গতি প্ৰদান কৰোতা সকলৰ আৰু কেইগৰাকীমান

হ'ল সদানন্দ দাস, চাহ চৈয়দ হাচান আলি, হৰেন কলিতা, সুৰেন্দ্ৰ নাথ ভূঞা, নলিনীকান্ত বৰুৱা, হৰিপ্ৰসাদ ৰায় গোৰ্খা, মোহনলাল চৌধুৰী, প্ৰেম নাৰায়ণ দত্ত, প্ৰবোধ গোস্বামী, জমিৰুদ্দিন আহমেদ আৰু তাৰকচন্দ্ৰ গোস্বামী। এইসকল গল্পকাৰৰ গল্প কলা-কৌশলৰ ফালৰ পৰা উন্নতমানৰ নাছিল যদিও এওঁলোকৰ দুই এটা গল্পই এই যুগৰ গল্পক সমৃদ্ধি প্ৰদান কৰিছিল।

১.২.১.৩. যুদ্ধোত্তৰ যুগ বা ৰামধেনু যুগ (১৯৪০-১৯৭০) :

অসমীয়া গল্প সাহিত্যৰ তৃতীয় স্তৰটো আৰম্ভ হয় দ্বিতীয় মহাযুদ্ধ আৰম্ভ হোৱাৰ লগে লগে। আৱাহন যুগত বিস্তৃতি লাভ কৰা অসমীয়া চুটিগল্প আৰু অধিক সমৃদ্ধিশালী হৈ উঠে স্বৰাজোত্তৰ কালত। এই সময়ত অসমীয়া চুটিগল্পই ভাৰতৰ যিকোনো প্ৰান্তীয় ভাষাৰ চুটিগল্পৰ লগত ফেৰ মাৰিব পৰা হ'ল। চুটিগল্পৰ সমৃদ্ধি আৰু জনপ্ৰিয়তাত বিশেষভাৱে সহায় কৰিলে 'ৰামধেনু' (১৯৫১) আলোচনীয়ে। ইয়াৰ আগতে 'জয়ন্তী' (১৯৪৩) আলোচনীয়ে অসমীয়া সাহিত্যৰ প্ৰকৃতি সলনি কৰি দিছিল। 'ৰামধেনু'ৰে নতুন ধাৰাৰ সাহিত্যৰ বিস্তাৰ আৰু জনপ্ৰিয়তাত অতি গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা গ্ৰহণ কৰিলে। আচলতে 'ৰামধেনু'ক কেন্দ্ৰ কৰিয়েই পঞ্চাছৰ দশকৰ সাহিত্য গঢ় লৈ উঠিল। সেইফালৰ পৰা পঞ্চাছৰ দশকটোক ৰামধেনু যুগ বুলি ক'ব পাৰি।^{১৯}

ৰামধেনু যুগত চুটিগল্পৰ ভাৱবস্তু আৰু ৰূপবস্তু নিৰ্মাণত ভালেখিনি পৰিৱৰ্তন আহিল। পাশ্চাত্যৰ সমাজবাদ, বাস্তৱবাদ, মনস্তাত্ত্বিক অৱস্থিতিবাদ, অভিব্যক্তিবাদ, অধিবাস্তৱবাদ, চেতনাস্ৰোত আদি ভাৱধাৰাই এই কালৰ চুটিগল্পক বৈচিত্ৰপূৰ্ণ কৰি তুলিলে। এই পৰিৱৰ্তিত ৰূপত গল্প ৰচনা কৰিবলৈ শতাধিক নতুন গল্পকাৰৰ আবিৰ্ভাৱ হ'ল। ইয়াৰে দুই এগৰাকী গল্পকাৰে আৱাহন আৰু জয়ন্তীতে গল্প লিখিবলৈ লৈছিল। যুদ্ধোত্তৰ যুগত প্ৰথমতে পছেৱা তাৰ পিছত ৰামধেনু আৰু সমসাময়িক আলোচনী কেইখনৰ জৰিয়তে বেছিভাগ

গল্পলেখকেই প্ৰসিদ্ধি লাভ কৰিছে। এই গল্পকাৰসকলৰ ভিতৰত বিশেষভাৱে উল্লেখ কৰিব পাৰি চৈয়দ আব্দুল মালিক, বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ভট্টাচাৰ্য, যোগেশ দাস, মহিম বৰা, ভৱেন্দ্ৰনাথ শইকীয়া, সৌৰভ কুমাৰ চলিহা, হোমেন বৰগোহাঞি, চন্দ্ৰপ্ৰসাদ শইকীয়া, স্নেহ দেৱী, লক্ষ্মীনন্দন বৰা, নিৰুপমা বৰগোহাঞি, নিৰোদ চৌধুৰী, অতুলানন্দ গোস্বামী, শীলভদ্ৰ, মামনি বয়চম গোস্বামী, নগেন শইকীয়া, নীলিমা শৰ্মা, অনিমা দত্ত (ভৰালী), প্ৰবীনা শইকীয়া, গোবিন্দ প্ৰসাদ শৰ্মা, কুমুদ গোস্বামী, অপূৰ্ব শৰ্মা, ভদ্ৰেশ্বৰ ৰাজখোৱা, বিজু হাজৰিকা, যতীন বৰা আদিৰ নাম।

আৱাহন আৰু জয়ন্তীতে গল্প লিখি জনপ্ৰিয়তা লাভ কৰা চৈয়দ আব্দুল মালিকৰ গল্পই পূৰ্ণ বিকশিত ৰূপ লাভ কৰে *ৰামধেনু* যুগত। অসমীয়া সাহিত্যত আটাইতকৈ সৰ্বহসংখ্যক চুটিগল্প ৰচনা কৰা মালিকৰ গল্পৰ বিষয়বস্তু বিচিত্ৰ। *ৰোমাণ্টিক স্বপ্ন* আৰু *নৰ-নাৰীৰ যৌন সম্পৰ্কৰ বিশ্লেষণৰ পৰা আৰম্ভ কৰি সামাজিক বাস্তৱতালৈকে বিভিন্ন বিষয় তেওঁৰ গল্পই সামৰি লৈছে।* কুৰি শতিকাৰ আদি ভাগত জাৰ্মান সাহিত্যত যি *ৰোমাণ্টিক বাস্তৱবাদ*ৰ ধাৰা গঢ় লৈ উঠিছিল, মালিকৰ বিভিন্ন গল্পৰ মাজেৰে সাহিত্যৰ সেই ধাৰাটো শক্তিশালী হৈ উঠে। *‘বিভৎস বেদনা’, ‘হৰিমাষ্টৰৰ দোকান’, ‘দুখন ভৰি’* আদি তেওঁৰ শ্ৰেষ্ঠ গল্প।^{২০}

ৰামধেনু যুগৰ এগৰাকী জনপ্ৰিয় গল্প লেখক বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ভট্টাচাৰ্য। *কলং আজিও বয়, এজনী জাপানী ছোৱালী, মাকনৰ গোসাঁই, মিঞা মনচুৰ, ঈদৰ জোন* তেওঁৰ উল্লেখযোগ্য গল্প। ভট্টাচাৰ্যৰ গল্পত সামাজিক বাস্তৱবাদ, সমাজবাদ, মানৱতাবাদ আৰু জীৱনবোধৰ গভীৰতা আকৰ্ষণীয় ৰূপত প্ৰকাশ পাইছে। তেওঁৰ গল্প বিষয় আৰু আংগিক উভয় দিশৰ পৰা বৈশিষ্ট্যপূৰ্ণ।

ৰামধেনু যুগৰ আৰু এগৰাকী বিশিষ্ট গল্পকাৰ যোগেশ দাস। যোগেশ দাসৰ গল্পৰ বিষয়বস্তু, ভাৱবস্তু আৰু আঙ্গিকৰ বৈশিষ্ট্য বহু পৰিমাণে *আৱাহন* যুগৰ গল্পৰ সমধৰ্মী।

নিৰলংকাৰ সৰল বাক্ভঙ্গী, বাস্তৱ বৰ্ণনাভঙ্গী আৰু নাট্যগুণ ধৰ্মীতা যোগেশ দাসৰ গল্পৰ বৈশিষ্ট্য। *ৰামধেনু* যুগৰ আন এগৰাকী জনপ্ৰিয় গল্পকাৰ মহিম বৰা। *কাঠনিবাৰী ঘাট*, *টোপ*, *এখন নদীৰ মৃত্যু*, *চক্ৰবৰ্ত্ত*, *তিনিৰ তিনি গ'ল* আদি তেওঁৰ উৎকৃষ্ট গল্প। বাস্তৱ পৰিবেশ সৃষ্টি, কাব্যিক ব্যঞ্জনা, গভীৰ জীৱনবোধ বৰাৰ গল্পৰ মন কৰিবলগীয়া বৈশিষ্ট্য।

ৰামধেনু যুগৰ এগৰাকী ব্যতিক্ৰমী, জনপ্ৰিয় আৰু শক্তিশালী গল্প লেখক সৌৰভ কুমাৰ চলিহা। তেওঁৰ প্ৰায়বোৰ গল্প নগৰীয়া জীৱনৰ পটভূমিত আৰু নগৰীয়া মধ্যবিত্ত জীৱনৰ বিভিন্ন সমস্যাক লৈ ৰচিত। *অশান্ত ইলেকট্ৰন*, *এহাত ডবা*, *গোলাম*, *বীণাকুটাৰ*, *ভ্ৰমণ বিৰতি* আদি তেওঁৰ শ্ৰেষ্ঠ গল্প।

ৰামধেনু যুগৰ বিশিষ্ট গল্পকাৰ সকলৰ ভিতৰত ভবেন্দ্ৰনাথ শইকীয়া অন্যতম। *চৰিত্ৰ*ৰ নাট্যধৰ্মী ভংগী আৰু খুটি-নাতি বৰ্ণনাৰ চমকপ্ৰদ উপস্থাপন ভবেন্দ্ৰ নাথ শইকীয়াৰ চুটিগল্পৰ প্ৰধান বৈশিষ্ট্য। তেওঁৰ কথনভঙ্গী মনোৰম। গল্পবোৰ সুখপাঠ্য আৰু চমৎকাৰ। শইকীয়াৰ *চৰিত্ৰায়ন* বাস্তৱানুগ। *চৰিত্ৰ*বোৰ ঘাইকৈ মধ্যবিত্ত জীৱনৰ পৰা অহা। জীৱনৰ সৰু সৰু সংঘাতে *চৰিত্ৰ* সমূহক বিপৰ্যস্ত কৰা দেখা যায়। সংস্কাৰাচ্ছন্ন নিৰাপত্তাহীন জীৱনত সংকুচিত নাৰীমন তেওঁ সংবেদনশীলতাৰে অংকন কৰে।^{২২} তেওঁৰ গল্প কাহিনী প্ৰধান। *প্ৰহৰী*, *বানপ্ৰস্থ*, *এন্দুৰ*, *অসুৰ*, *গহুৰ* আদি তেওঁৰ শ্ৰেষ্ঠ গল্প বুলি কোৱা হয় যদিও শইকীয়াৰ প্ৰায়বোৰ গল্পই কম-বেছি পৰিমাণে ৰসোত্তীৰ্ণ।

ৰামধেনু যুগৰ আন এগৰাকী বিশিষ্ট গল্পলেখক হোমেন বৰগোহাঞি। বৰগোহাঞিৰ গল্পত মনস্তাত্ত্বিক বিশ্লেষণ আৰু সামাজিক অন্যায়ে, অবিচাৰ, দুৰ্নীতি আদিৰ সমালোচনা মূলক দৃষ্টিভঙ্গী দেখা যায়। তেওঁৰ গল্পত চেতনাস্ৰোত আৰু অৱস্থিতিবাদৰ প্ৰভাৱ অনুভূত হয়। *ইস্মাইল শেখৰ সন্ধানত*, *ভয়*, *হাতী*, *শিল্প*, *ধুমুহা* আদি বৰগোহাঞিৰ উল্লেখযোগ্য গল্প।

চন্দ্ৰপ্ৰসাদ শইকীয়া, লক্ষ্মীনন্দন বৰা আৰু শীলভদ্ৰ *ৰামধেনু* যুগৰ তিনিগৰাকী

প্ৰতিনিধি স্থানীয় গল্পকাৰ। তিনিওগৰাকী গল্পকাৰে ভালেমান উৎকৃষ্টমানৰ গল্প লিখি অসমীয়া গল্পৰ উঁৰাল টনকিয়াল কৰিছে। চন্দ্ৰ প্ৰসাদ শইকীয়াৰ গল্পৰ বক্তব্য অতি স্পষ্ট আৰু পোনপটীয়া। লক্ষ্মীনন্দন বৰা গ্ৰাম্য জীৱনৰ বাস্তৱ চিত্ৰ অংকনত সিদ্ধহস্ত। স্থান বিশেষে আধুনিক সভ্যতাৰ হেঁচাই গ্ৰাম্য সমাজ আৰু জীৱনত কেনে প্ৰতিক্ৰিয়াৰ সৃষ্টি কৰিছে তাৰ যথার্থ চিত্ৰণ তেওঁৰ গল্পত পোৱা যায়। শব্দৰ মোহে বৰাৰ গল্প কেতিয়াবা দীপ্তিশীল কৰিছে, কেতিয়াবা আকৌ গল্পৰ গতি মছৰ কৰিছে।^{২২}

শীলভদ্ৰ ষাঠিৰ দশকৰ পৰা মৃত্যুৰ সময়লৈকে নিৰৱচ্ছিন্নভাৱে গল্প লিখি থকা এগৰাকী জনপ্ৰিয় লেখক। শীলভদ্ৰৰ গল্পৰ কথনশৈলী সহজ-সৰল আৰু গল্পসমূহ অতি বাস্তৱধৰ্মী। আঙ্গিক আৰু কলা-কৌশলৰ দিশতো তেওঁ সচেতন আছিল। সংখ্যাৰ ফালৰ পৰা শীলভদ্ৰৰ গল্পৰ সংখ্যাও সৰহ। *সংগ্ৰাম*, *সমলয়*, *বৃত্ত*, *মধুপুৰ বহুদূৰ*, *ৰামবাবুৰ দোকান*, *অপৰাজেয়* আদি তেওঁৰ উল্লেখযোগ্য গল্প।

এই যুগৰ ষাঠি আৰু সত্তৰৰ দশকৰ ভিতৰতে আত্মপ্ৰকাশ কৰা আৰু প্ৰতিষ্ঠা লাভ কৰা গল্পকাৰসকলৰ ভিতৰত নাম ল'ব লাগিব নগেন শইকীয়া, অতুলানন্দ গোস্বামী, ইমৰান শ্বাহ, অৰুণ গোস্বামী, নিৰোদ চৌধুৰী আৰু অপূৰ্ব শৰ্মাৰ।

নগেন শইকীয়া এগৰাকী সমাজ সমালোচক গল্পকাৰ। তেওঁৰ গল্পৰ আঙ্গিক অথবা ফৰ্ম অগতানুগতিক। নগেন শইকীয়াৰ গল্পত জীৱনৰ কৰুণ-মধুৰ দিশটো অনুভূত হয়। কাব্যিকতা তেওঁৰ গল্পৰ এটা বিশিষ্ট লক্ষণ। *মজিদ চাৰ ঢুকাল*, *অন্তিম অপেক্ষা*, *ছবি* আৰু *ফ্ৰেম*, *আত্মহত্যা*, *বন্ধ কোঠাৰ ধুমুহা*, *এন্দুৰ* আৰু *এন্দুৰ* আদি তেওঁৰ উল্লেখযোগ্য গল্প।

অতুলানন্দ গোস্বামীয়ে ৰামধেনু যুগৰ পৰা সাম্প্ৰতিক যুগলৈ গল্প ৰচনা কৰি আহিছে। গোস্বামীৰ গল্পত গভীৰ মানৱতাবোধ লক্ষ্য কৰা যায়। তেওঁৰ গল্পত জীৱনৰ প্ৰতি সূক্ষ্ম দৃষ্টিভঙ্গী আকৰ্ষণীয় ৰূপত প্ৰকাশ পাইছে। গোস্বামীৰ ভাষা সহজ-সৰল, বৰ্ণনাও সংযত।

তেওঁৰ গল্প কাৰিকৰী কৌশলৰ দিশতো উন্নত। তেওঁৰ কেইটামান উল্লেখযোগ্য গল্প—
বলীয়া হাতী, টেকীশালৰ বিচনা, শেৱালি ফুলৰ খাৰ, মোৰ দেশ : মোৰ দেশৰ মানুহ,
টোপোলাৰ মৰম, পমী খুৰী, চেনেহজৰী আৰু অসহায়।

ইমৰান শ্বাহৰ প্ৰকাশিত গল্পৰ সংখ্যা পাঁচশতকৈ অধিক। প্ৰথম পৰ্বৰ তেওঁৰ
গল্পসমূহত যি ভাষাৰ বিলাস আৰু নৰ-নাৰীৰ প্ৰেমানুভূতিৰ কল্লোল ঘাইকৈ দেখা গৈছিল,
সেই ধাৰাৰ পৰা সোনকালেই আঁতৰি আহিল। ভাৰ আৰু বিষয়বস্তুত সামাজিক চেতনা,
চিত্ৰায়ণৰ বৈচিত্ৰ্য, ভাষাত পৰিমিতিবোধ আৰু আৱেগিক ক্ষেত্ৰত সচেতনতা আদিয়ে
তেওঁৰ শিল্প ভাৱনাৰ ঋদ্ধি ঘোষণা কৰিলে। ব্যক্তি আৰু সমষ্টি-জীৱন বিকল কৰা সামাজিক
অবিচাৰ, অৰ্থনৈতিক পীড়ণ, দুৰ্নীতি, ক্ষমতা-লিপ্সা, শোষণ, বুভুক্ষা আদি বিবিধ সমস্যা
শ্বাহৰ গল্পত স্বকীয় ভাৱনাৰে সমুজ্বল হৈ প্ৰকাশ পালে।^{২০}

নিৰোদ চৌধুৰীৰ গল্পৰ সংখ্যা যথেষ্ট। নিৰোদ চৌধুৰীৰ গল্পত আৱাহন যুগৰ বৈশিষ্ট্য
দেখা যায়। অৱশ্যে আৱাহনৰ বৰ্ণনা বহুলতা তেওঁৰ গল্পত দেখা নাযায়। তেওঁৰ গল্পৰ
বৰ্ণনাৰীতি সাৱলীল আৰু সংযত। ভাৱবস্তুৰ ঐক্য, পৰিণতিমুখী উৎকণ্ঠা আৰু কাব্যময়
পৰিৱেশ সৃষ্টি চৌধুৰীৰ গল্পৰ বৈশিষ্ট্য। চামেলি মেমচাব, বন নহৰুৰ ফুল, চেঁচা জোন,
পোহৰৰ অন্য ৰূপ, মন প্ৰজাপতি, তেজপিয়া, এফাৰৰ দলিচা গছকি আদি তেওঁৰ
উল্লেখযোগ্য গল্প।

ৰামধেনু যুগৰ গল্প সাহিত্যলৈ অৱদান আগবঢ়োৱা গল্পকাৰ সকলৰ ভিতৰত আৰু
তিনিগৰাকী গল্পকাৰ হ'ল—ৰোহিনী কাকতি, মেদিনী চৌধুৰী আৰু পদ্ম বৰকটকী।
ৰোহিনী কাকতিয়ে ৰামধেনু কাকতৰ সময়ৰ পৰা সাম্প্ৰতিক যুগলৈ গল্প লিখি আহিছে।
তেওঁৰ গল্পত সমাজৰ অশুভ শ্ৰেণীৰ প্ৰতি ব্যঙ্গ, মধ্যবিত্ত শ্ৰেণীৰ ক্ষয়িষ্ণু মানসিকতা আৰু
নৰ-নাৰীৰ প্ৰেমৰ চিত্ৰ দেখিবলৈ পোৱা যায়। পদ্ম বৰকটকী এগৰাকী সমাজ সমালোচক

গল্পকাৰ। তেওঁৰ গল্পত অসাধু আৰু ভণ্ড ৰাজনৈতিক নেতা-পালিনেতাসকলৰ প্ৰতি ব্যঙ্গ দেখিবলৈ পাওঁ। মেদিনী চৌধুৰী এগৰাকী সমাজ সচেতন গল্প লেখক। তেওঁৰ গল্পত সমাজৰ নিপীড়িতজনৰ দুৰ্দশা আৰু মৰ্মবেদনা, চহৰমুখী মানুহৰ যন্ত্ৰণা আৰু ভণ্ড ৰাজনৈতিক চৰিত্ৰৰ প্ৰতি সমালোচনা দেখা যায়। *কলম, চহৰমুখী সভ্যতা আৰু ইদ্ৰিচ, মই আৰু বাবুলাল, মণিৰাম পাটৰ কেনি গ'ল, অস্তিম তপস্যা, কোনেও নুশুনা সাধু* আদি মেদিনী চৌধুৰীৰ উল্লেখযোগ্য গল্প।

ৰামধেনু যুগত চাইদুল ইছলামে মাত্ৰ কেইটামান গল্প লিখিয়েই প্ৰতিষ্ঠা লাভ কৰিছিল। অসমীয়া সমকালীন পংগু সমাজ ব্যৱস্থাৰ প্ৰতি ব্যঙ্গ তেওঁৰ গল্পত লক্ষ্য কৰা যায়। গল্পৰ কলা-কৌশলৰ দিশত তেওঁৰ গল্পই সফলতা দাবী কৰিব পাৰে।

পঞ্চাশৰ পৰা সত্তৰৰ দশকৰ ভিতৰত কেইবাগৰাকীও লেখিকাই ভিন্নধৰ্মী গল্পৰে ৰামধেনু যুগৰ গল্প সাহিত্য সমৃদ্ধ কৰিছিল। সেইসকলৰ ভিতৰত অন্যতম হৈছে স্নেহ দেৱী, নিৰুপমা বৰগোহাঞি, মামণি ৰয়চম গোস্বামী, প্ৰবীনা শইকীয়া, অনিমা দত্ত, নীলিমা শৰ্মা আদি। এই কেইগৰাকী লেখিকাৰ গল্পত শিক্ষিতা-অশিক্ষিতা বিভিন্ন নাৰী চৰিত্ৰৰ মাজেৰে নাৰীৰ মনোজগতৰ বিভিন্ন দিশ উন্মোচিত হৈছে।^{২৪} স্নেহ দেৱীৰ গল্পৰ ভাৱবস্তু আৰু গঠনৰীতি আৱাহন যুগৰ গল্পৰ সমধৰ্মী। তেওঁৰ গল্প সাধাৰণতে সংস্কাৰধৰ্মী মনোভাৱৰ। তেওঁৰ গল্পত তুচ্ছজনৰ অন্তৰৰ উচ্চতা আৰু মহানতা দেখুৱাবলৈ যত্ন কৰা দেখা যায়।

জীৱনৰ কিছুমান সাধাৰণ ঘটনাৰ মাজতে বিশিষ্টতা বিচৰাৰ প্ৰয়াস নিৰুপমা বৰগোহাঞিৰ কেইটামান গল্পত চকুত পৰে। সহজ বাক্য-ৰীতিৰ যোগেদি পোনপটীয়াকৈ কিছুমান অভিজ্ঞতা তেওঁ ৰমণীয় ৰূপত প্ৰকাশ কৰিছে।^{২৫} তেওঁৰ গল্পত মধ্যবিত্ত শ্ৰেণীৰ জীৱন যন্ত্ৰণাও প্ৰকাশ পাইছে।

মামণি ৰয়চম গোস্বামীৰ প্ৰায়বোৰ গল্পতে নাৰীমনৰ অতি ভিতৰৰ গোপন বাৰ্তা

কিছুমান নিৰ্ভীকভাৱে উদঙাই দেখুৱাইছে। তেওঁৰ গল্পত এলাস্কুকলীয়া কু-সংস্কাৰে মানুহৰ বিশেষকৈ নাৰীৰ জীৱনলৈ কিদৰে দুৰ্বহ যন্ত্ৰণা কঢ়িয়াই আনে সেই চিত্ৰ অংকন কৰিছে। *বিগিকি বিগিকি দেখিছো যমুনা, কুমাৰী মন, পৰশমণি, সহযাত্ৰী, সন্ধ্যা-ললিতা-কান্তা, যমুনাৰ সিপাৰে, সেই আন্ধাৰ পোহৰৰো অধিক, ভুল ঠিকনা* আদি তেওঁৰ বিশিষ্ট গল্প।

প্ৰবীণা শইকীয়াৰ গল্প ঘাইকৈ কাহিনীমূলক। সমাজ সংস্কাৰৰ মনোভাৱ আৰু পৰিস্থিতিৰ সূক্ষ্ম বিশ্লেষণ তেওঁৰ গল্পত দেখিবলৈ পোৱা যায়। যাঠিৰ দশকৰ পৰা গল্প লিখি জনপ্ৰিয়তা লাভ কৰা অনিমা দত্তই পিছলৈ গল্প লিখিবলৈ এৰি দিয়ে। দত্তৰ গল্প বাস্তৱ জীৱনৰ আধাৰত ৰচিত। *বিষন্ন বিস্ময়, উত্তৰণ, অৱগাহন, আৱশ্যসম্ভাবী* আদি তেওঁৰ উল্লেখযোগ্য গল্প।

ৰামধেনু যুগৰ মহিলা গল্প লেখকসকলৰ ভিতৰত নীলিমা শৰ্মাৰ এখন সুকীয়া আসন আছে। নীলিমা শৰ্মাই তেওঁৰ গল্পত নাৰী মনস্তত্ত্ব আৰু নাৰীৰ সমঅধিকাৰ স্বত্ব অতি সাহসেৰে প্ৰতিষ্ঠা কৰিবলৈ যত্ন কৰিছে। কাৰিকাৰী কলা-কৌশলৰ সু-প্ৰয়োগে তেওঁৰ গল্পক অধিক জনপ্ৰিয় কৰি তোলে।

উল্লিখিত মহিলা লেখক সকলৰ উপৰিও এই যুগত আন বহু মহিলা লেখকে চুটিগল্প ৰচনাত হাত দিছিল আৰু পাৰদৰ্শিতাও প্ৰদৰ্শন কৰিছিল। অসমীয়া চুটিগল্পলৈ অৱদান আগবঢ়োৱা এইসকল মহিলাৰ ভিতৰত অন্যতম আছিল দিপালী দত্ত, আলিমুন্নিছা পীয়াৰ, চিত্ৰলতা ফুকন, মিনতি হাজৰিকা, ডলী তালুকদাৰ, সাধনা মজিন্দাৰ বৰুৱা, বাসন্তী বৰুৱা, ৰেণু বৰুৱা, আৰতি দাস বৈৰাগী, অনিমা গুহ, উষা দাস, মেৰিণা বেগম, নিজৰা হাজৰিকা, লক্ষেশ্বৰী দেৱী, ৰেণু দেৱী, নীলিমা বৰকাকতি, সত্যৰেখা বৰুৱা, প্ৰীতি ভট্টাচাৰ্য, বীণা দেৱী, চন্দ্ৰপ্ৰভা দাস, লাৰণ্য প্ৰভা দেৱী, নিৰুপমা বৰুৱা, স্বপ্না দেৱী, মনু বৰুৱা আদি।

সীমিত সংখ্যক গল্প ৰচনাৰে *ৰামধেনু* যুগত প্ৰতিষ্ঠা লাভ কৰা আৰু দুই চাৰিটা গল্প লিখি নিজৰ প্ৰতিভাৰ পৰিচয় দি পিছলৈ গল্প লিখিবলৈ এৰি দিয়া ভালে কেইগৰাকী লেখকে

অসমীয়া গল্প সাহিত্যলৈ অৱদান আগবঢ়াই থৈ গৈছে। এনে লেখকসকলৰ ভিতৰত উল্লেখযোগ্য হ'ল—মহেন্দ্ৰ বৰঠাকুৰ, ঈশ্বৰ মহন্ত, ভূৱনমোহন মহন্ত, হৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ভূঞা, কেশৱ শইকীয়া, ৰুদ্ৰ প্ৰসাদ কাকতি, কুমুদ গোস্বামী, প্ৰণৱজ্যোতি ডেকা আৰু অপূৰ্ব শৰ্মা।

১.২.১.৪. সাম্প্ৰতিক যুগ (১৯৭০ৰ পৰা বৰ্তমানলৈ) :

অসমীয়া চুটিগল্পৰ আৰম্ভণিৰ পৰা অৰ্থাৎ জোনাকী যুগৰ পৰা সাম্প্ৰতিকলৈকে এই এশ বছৰীয়া ইতিহাসৰ শেষৰ সময়ছোৱাকে সাম্প্ৰতিক যুগ আখ্যা দিয়া হৈছে।^{২৬} ১৯৬৭ চনত ৰামধেনুৰ অৱলুপ্তিৰ লগে লগে অসমীয়া গল্প সাহিত্যৰ এটা যুগৰ অন্ত পৰে আৰু আন এটা নতুন যুগৰ সূচনা হয়। আৱাহন আৰু ৰামধেনু যুগৰ দৰে এই যুগটোৰ গতি পৰিৱৰ্তনত বিশেষ অৰিহণা যোগাইছিল সমসাময়িক ৰাজনৈতিক, অৰ্থনৈতিক আৰু বৌদ্ধিক পৰিস্থিতিয়ে। ১৯৭০ চনৰ পিছত অসম তথা ভাৰতৰ ৰাজনীতি, অৰ্থনীতি, শিক্ষা আৰু সামাজিক-সাংস্কৃতিক জগতখনত অভূতপূৰ্ব পৰিৱৰ্তন ঘটিল। বাংলাদেশৰ স্বাধীনতা আন্দোলনত ভাৰতবৰ্ষৰ পোনপটীয়া সহযোগৰ ফলত উদ্ভৱ হোৱা ৰাজনৈতিক সমস্যা, ১৯৭৯ চনৰ পৰা আৰম্ভ হোৱা অসমৰ অস্তিত্ব ৰক্ষাৰ আন্দোলন, দেশৰ অৰ্থনৈতিক দুৰ্যোগ আদিয়ে অসমীয়া জাতীয় জীৱনত বাৰুকৈয়ে প্ৰভাৱ পেলালে। দেশত বিদ্যালয়, মহাবিদ্যালয় বৃদ্ধি পোৱাত শিক্ষিতৰ হাৰ বাঢ়িল, কিন্তু সেই অনুপাতে বৌদ্ধিক বিকাশ সম্ভাৱজনক নাছিল। দেশৰ অস্থিৰ ৰাজনৈতিক, অৰ্থনৈতিক আৰু শৈক্ষিক ব্যৱস্থাই সামাজিক-সাংস্কৃতিক ক্ষেত্ৰটো অস্থিৰতাৰ সৃষ্টি কৰিলে। দেশৰ এনে অস্থিৰ অৱস্থাতো অসমীয়া চুটিগল্পৰ প্ৰবাহটো কিন্তু থমকি নৰ'ল। অসমৰ জোনাকী, আৱাহন আৰু ৰামধেনু যুগৰ আঠটা দশক জোৰা ইতিহাসৰ অনুপ্ৰেৰণাত এচাম নতুন গল্পকাৰৰ সৃষ্টি হ'ল। এই নতুন লেখকসকলৰ আদৰ্শ হিচাপে আগত আছিল ৰামধেনু যুগতে প্ৰতিষ্ঠা লাভ কৰা এদল সফল প্ৰবীণ গল্পকাৰ।

সাম্প্ৰতিক যুগৰ চুটিগল্পত মাক্সবাদী চিন্তা-চৰ্চাই প্ৰসাৰ লাভ কৰিলে। অধিবাস্তৱবাদ, অৱস্থিতিবাদ আৰু চেতনাস্ৰোতৰো প্ৰভাৱ গল্পকাৰসকলৰ ওপৰত পৰিল। সমাজৰ আৰ্থসামাজিক কেৰোনবোৰে সৃষ্টি কৰা ক্ষোভ, দুৰ্নীতি আৰু ব্যভিচাৰে সৃষ্টি কৰা ক্ৰোধ নতুন লেখকসকলৰ গল্পৰ মাজেদি পোনপটীয়াকৈ প্ৰকাশ পাবলৈ ধৰিলে। চাৰিওফালৰ অস্থিৰতাৰ মাজতো তৰুণ লেখকসকলৰ মাজত এটা সু-স্পষ্ট দৃষ্টিভঙ্গী গঢ় লৈ উঠিল। সেয়ে বিংশ শতিকাৰ শেষৰ তিনিটা দশকত ভালেমান উন্নতমানৰ চুটিগল্পৰ সৃষ্টি হ'ল।

সাম্প্ৰতিক যুগৰ চুটিগল্পত পূৰ্বৰ ধাৰণা, দৃষ্টিভঙ্গী আৰু মূল্যবোধৰ পৰিৱৰ্তন ঘটিছে। পূৰ্বতে গল্পৰ বিষয়বস্তু হিচাপে অধিক গুৰুত্ব পোৱা কিছুমান বিষয় উপেক্ষিত হৈছে আৰু কিছুমান বিষয়ৰ প্ৰতি লেখকসকলৰ দৃষ্টিভঙ্গী সলনি হৈছে। নৰ-নাৰীৰ প্ৰেম, প্ৰতাৰণা আৰু ফ্ৰয়েদৰ যৌন মনস্তত্ত্বই এই যুগত গুৰুত্ব হেৰুৱাইছে।

পূৰ্বৰ যুগকেইটাৰ চুটিগল্পত টাইপিষ্ট, কেৰাণী আৰু মাষ্টৰ শ্ৰেণীৰ চৰিত্ৰই লেখকৰ গভীৰ অনুকম্পা লাভ কৰিছিল, কিন্তু সাম্প্ৰতিক যুগৰ চুটিগল্পত কেৰাণী আৰু মাষ্টৰৰ জীৱনৰ সমস্যাৰ পৰিৱৰ্তে কৃষক আৰু শ্ৰমিকৰ অসহনীয় জীৱন যন্ত্ৰণাকহে গুৰুত্ব দিয়া হ'ল। সাম্প্ৰতিক যুগৰ লেখকসকলে সমকালীন সমাজ বীক্ষা সঠিকভাৱে কৰিব পাৰিছে বাবেই ই সম্ভৱ হৈ উঠিছে। পূৰ্বৰ যুগকেইটাৰ চুটিগল্পত সমাজৰ নশিক্ষিত মধ্যবিত্তৰ ভণ্ডামীৰ প্ৰতি লেখকসকলে তীব্ৰ ব্যংগ কৰিছিল। কিন্তু সাম্প্ৰতিক কালৰ গল্পকাৰসকলৰ দৃষ্টিত মধ্যবিত্ত ভণ্ড চৰিত্ৰতকৈ গুৰুত্ব পালে সমকালীন ৰাজনৈতিক নেতাসকলেহে।^{২৭}

সাম্প্ৰতিক যুগৰ চুটিগল্পলৈ ৰামধেনু যুগতে প্ৰতিষ্ঠা লাভ কৰা গল্পকাৰসকলে উল্লেখযোগ্য বৰঙণি আগবঢ়ায়। এই লেখকসকলৰ ভিতৰত চৈয়দ আব্দুল মালিক, মহিম বৰা, লক্ষ্মীনন্দন বৰা, ত্ৰৈলোক্য নাথ গোস্বামী, ভদ্ৰেশ্বৰ ৰাজখোৱা, ৰিজু হাজৰিকা, হৰেন্দ্ৰ কুমাৰ ভূঞা, হেমন্ত কুমাৰ শৰ্মা, উদয়াদিত্য ভৰালী, নগেন শইকীয়া, দুৰ্লভ বুঢ়াগোহাঞি আদিৰ নাম

উল্লেখযোগ্য। এই যুগৰ আৰম্ভণিতে অৰুণ গোস্বামী আৰু পোলেন বৰকটকীয়ে আত্মপ্ৰকাশ কৰে। গোস্বামীৰ *মাছমৰীয়া ছোৱালীৰ লাজ* সেই সময়ৰ এটা উন্নত মানৰ গল্প। কুমুদ গোস্বামীও সেই সময়ৰে পৰা গল্প লিখা আন এজন সমাজ সচেতন লেখক।

আশীৰ দশকত বহুসংখ্যক অসমীয়া গল্পকাৰৰ আবিৰ্ভাৱ হয়। এইসকলৰ ভিতৰত কমলা বৰগোহাঞি, ভগৱান শৰ্মা, বিৰিঞ্চি কুমাৰ মেধি, ভূৱন চন্দ্ৰ কলিতা, ভূপেন্দ্ৰ নাৰায়ণ ভট্টাচাৰ্য, বিপুল খাটনিয়াৰ, নয়ন কুমাৰ মেধি, যতীন্দ্ৰ কুমাৰ বৰগোহাঞি, দেৱব্ৰত দাস, মদন শৰ্মা, মনোজ গোস্বামী, পৰাগ কুমাৰ ভট্টাচাৰ্য, অভিজিৎ শৰ্মা, ইন্দ্ৰকান্ত কাকী, গুণীন্দ্ৰ গায়ন, পৰমানন্দ ৰাজবংশী আৰু প্ৰশান্ত ৰাজগুৰু আদি উল্লেখযোগ্য। এই গল্পকাৰসকলে নিজস্ব ৰচনাৰীতিৰে এই দশকৰ অসমীয়া গল্প সাহিত্যক চহকী কৰে। এই সময়তে আত্মপ্ৰকাশ কৰা কেইগৰাকীমান মহিলা লেখক হৈছে—অৰুণা পটঙ্গীয়া কলিতা, দিপালী ডেকা আৰু যমুনা শৰ্মা চৌধুৰী।

বিংশ শতিকাৰ শেষৰ দুটা দশকত ভালেমান নবীন গল্পকাৰে আত্মপ্ৰকাশ কৰে। এইসকলৰ ভিতৰত কুল শইকীয়া, শিবানন্দ কাকতি, অতনু ভট্টাচাৰ্য, অপূৰ্ব শইকীয়া, বিতোপন বৰবৰা, জয়ন্ত ৰঞ্জন চেতিয়া, জেহিৰুল হুছেইন বিশেষভাৱে উল্লেখযোগ্য। এইসকল গল্পকাৰৰ গল্পত মানুহৰ মনোজগতৰ সূক্ষ্ম ক্ৰিয়া-কলাপ বিশ্লেষণৰ প্ৰচেষ্টা পৰিলক্ষিত হয়। এওঁলোকৰ পৰৱৰ্তী সময়ত লিখিবলৈ লোৱা মৌচুমী কন্দলী, অনামিকা বৰা, বন্তি শেনচোৱা, মণিকুন্তলা ভট্টাচাৰ্য, গীতালী বৰা, মনিকা দেৱী, ৰশ্মিৰেখা বৰা, পূৰ্বী তামুলী, জুৰি দত্ত আদি মহিলা লেখকসকলৰ গল্পত কিছু অভিনৱ চিন্তাৰ ৰেঙণি দেখিবলৈ পোৱা যায়। তেওঁলোকৰ গল্পত পৰম্পৰা ভাঙি ওলাই অহাৰ মানসিকতা প্ৰবল।

বৰ্তমান একবিংশ শতিকাৰ দ্বিতীয় দশকতো অসমীয়া চুটিগল্পত উত্তৰ আধুনিকতাবাদী প্ৰৱণতা কিছুমান দিশত ফুটি উঠিছে। তৰুণ গল্পকাৰসকলে বিষয়বস্তু আৰু

প্ৰকাশৰ ফালৰ পৰা অসমীয়া গল্পৰ জগতখনৰ সম্প্ৰসাৰণ ঘটাইছে। তেওঁলোকৰ গল্পত চিৰাচৰিত কাহিনী কথনৰ পুৰণি শৈলী পৰিহাৰ কৰি মানুহৰ মনোজগতত প্ৰৱেশ কৰিছে। সেয়ে অসমীয়া সাম্প্ৰতিক সকলো চুটিগল্পতে এটা নিটোল কাহিনী বিচাৰি পোৱা নাযায়। সামাজিক-ৰাজনৈতিক অথবা ব্যক্তি জীৱনৰ বিভিন্ন ক্ষেত্ৰৰ পৰা গল্পকাৰে কিছুমান খণ্ডিত ঘটনা জোৰা দি গল্পৰ শৰীৰ নিৰ্মাণ কৰি তাক কবিতা আৰু গীতৰ কাষ চপাইছে। কথনৰীতি আৰু আঙ্গিকৰ ক্ষেত্ৰতো নতুন নতুন পৰীক্ষা-নিৰীক্ষা চলি আছে যদিও পুৰণি পৰম্পৰাৰে ৰচিত গল্পয়ো বৰ্তমান সমাদৰ নোপোৱাকৈ থকা নাই। মুঠতে অসমীয়া সাম্প্ৰতিক চুটিগল্পই বৰ্তমান কোনো স্পষ্ট আদৰ্শ বা তত্ত্বকে খামোচ মাৰি ধৰি নাথাকি সামাগ্ৰিকভাৱে কিছু নতুনত্ব কঢ়িয়াই আনিছে।

১.৩ হিন্দী সাহিত্যত চুটিগল্পৰ উদ্ভৱ আৰু বিকাশ :

হিন্দী সাহিত্যত চুটিগল্পৰ জন্ম হয় বিংশ শতিকাৰ প্ৰথম দুটা দশকত। অৱশ্যে হিন্দী চুটিগল্পৰ কিছু সংখ্যক বুৰঞ্জী লেখকে ঊনবিংশ শতিকাতে ৰচিত হোৱা কিছু নিৰন্ধ আৰু ৰম্যৰচনাৰ মাজৰ কাহিনীক হিন্দী সাহিত্যৰ প্ৰথম ভাগৰ চুটিগল্প বুলি মত প্ৰকাশ কৰে। ইন্শাঅল্লা খাঁ ৰচিত 'ৰাণী কেতকী কী কহানী' (১৮০৩), শিৱ প্ৰসাদ সিতাৰেহিন্দ ৰচিত 'ৰাজা ভোজ কা সপ্না' (১৮৮৬), ভাৰতেন্দু যুগত ৰচিত ৰাধাচৰণ গোস্বামীৰ 'যমলোক কা যাত্ৰা', ভাৰতেন্দু ৰচিত 'এক অদ্ভুত অপূৰ্ব স্বপ্ন', 'চুমা পৈগম্বৰ' আদি এই শ্ৰেণীৰ ৰচনা। এই কাহিনীবোৰ প্ৰকৃততে মধ্যকালীন ভাৰত-ইৰাণী শৈলীৰ মনোৰঞ্জনধৰ্মী ৰচনাকে।^{২৮}

হিন্দী সাহিত্যত প্ৰকৃততে আধুনিক চুটিগল্পৰ ৰচনা হয় সৰস্বতী পত্ৰিকা (১৯০০) প্ৰকাশৰ পিছতহে। বিংশ শতিকাৰ প্ৰথম দশকত ভালেমান মৌলিক গল্প প্ৰকাশ হয়। সেইবোৰ হ'ল—কিশোৰীলাল গোস্বামীৰ ইন্দ্ৰমতী, আৰু গুলবাহাৰ, মাষ্টাৰ ভগৱান দাসৰ প্লেগ কী চুডেল, ৰামচন্দ্ৰ শুক্লাৰ গ্যাৰহ বৰ্ষ কা সময়, গিৰিজা দত্ত বাজপেয়ীৰ পণ্ডিত

অউৰ পণ্ডিতানি আৰু বংগ মহিলাৰ *দুলাইৱালী*। এই কাহিনীসমূহৰ ভিতৰত ইন্দুমতীক প্ৰথম মৌলিক গল্প বুলি কোৱা হয় যদিও প্ৰকৃততে ইন্দুমতী শ্বেল্পপিয়েৰৰ *টেম্পেষ্ট* ছাঁ লৈ লিখা কাহিনীহে। সমালোচক দেৱী প্ৰসাদ বাৰ্মাই *চন্দ্ৰিশগড় মিত্ৰ* প্ৰকাশ পোৱা মাধৱৰাও সাপ্ৰেৰ *এক টোকৰী ভৰ মিট্ৰি* (১৯০১)ক হে প্ৰথম মৌলিক হিন্দী গল্প বুলি দাবী কৰে। কিন্তু এই কাহিনীটোও *ফিৰদৌচী শাহনামা*, *নৌশেখা কা ইনচাফ্ৰ* ওপৰত আধাৰিত। ইয়াৰ পিছতে *ৰামচন্দ্ৰ শুক্লাৰ 'গ্যাবহ বৰ্ষ কা সময়'* (১৯০৩)ক মৌলিক গল্প হিচাপে ল'ব পাৰি কিন্তু *আচাৰ্য হাজাৰী প্ৰসাদ দ্বিবেদীয়ে এই গল্পটো 'দুলাইৱালী'ত কৈ শ্ৰেষ্ঠ নহয় বুলি মত প্ৰকাশ কৰে। দ্বিবেদীয়ে সমৰ্থন নকৰিলেও এই গল্পটোকেই হিন্দীৰ প্ৰথম মৌলিক গল্প বুলি ধৰিব পাৰি।*^{২৯}

বিংশ শতিকাৰ প্ৰথম দশকতে বৃন্দাবন লাল বাৰ্মাৰ গল্প *ৰাখীবন্দ ভাই সৰস্বতী* পত্ৰিকাত প্ৰকাশ পায়। পিছৰ বছৰতে *তেওঁৰ আৰু দুটি চুটিগল্প ততাৰ আৰু এক বীৰ ৰাজপুত* প্ৰকাশ পায়। আগৰ গল্পসমূহৰ তুলনাত এই তিনিটা গল্প কিছু পৰিপক্ব আছিল। বিংশ শতিকাৰ দ্বিতীয় দশকত *ইন্দু* পত্ৰিকাত *জয়শংকৰ প্ৰসাদৰ গ্ৰাম* (১৯১১) প্ৰকাশ পায়। ১৯১৩ চনত *ৰাধিকা ৰমন প্ৰসাদ সিংহৰ কানোমে কংগনা*, ১৯১৪ চনত *চতুৰসেন শাস্ত্ৰীৰ গৃহলক্ষ্মী*, *বিশ্বম্বৰ নাথ শৰ্মা কৌশিকৰ ৰক্ষাবন্ধন* প্ৰকাশ পায়। ১৯১৫ চনত *চন্দ্ৰধৰ শৰ্মা গুলেৰীৰ উসনে কাহা থা* *সৰস্বতী* পত্ৰিকাত প্ৰকাশ পায়। ১৯১৫ চনত *সৰস্বতী* পত্ৰিকাত প্ৰকাশ পায় *প্ৰেমচন্দ্ৰৰ সৌত*, ১৯১৬ চনত *পঞ্চপৰমেশ্বৰ* আৰু *সজ্জনতা কা দণ্ড*, আৰু ১৯১৭ চনত *ঈশ্বৰীয় ন্যায়* আৰু *দুৰ্গা কা মন্দিৰ*। *প্ৰেমচন্দ্ৰৰ এই গল্পসমূহতে আধুনিক চুটিগল্পৰ লক্ষণসমূহ প্ৰকাশ পায় আৰু সেই সময়ৰ পৰাই হিন্দী চুটিগল্পৰ প্ৰকৃত প্ৰবাহ আৰম্ভ হয়।*

১.৩.১ হিন্দী চুটিগল্পৰ যুগ বিভাগ :

আৰম্ভণিৰ পৰা বৰ্তমানলৈ হিন্দী চুটিগল্পৰ ইতিহাসক সমালোচকসকলে বিভিন্ন ধৰণে

শ্ৰেণী বিভাজন কৰিছে; যেনে—

১.৩.১.১. হিন্দী গল্প সাহিত্যৰ প্ৰতিষ্ঠাতা প্ৰেমচন্দক কেন্দ্ৰ কৰি হিন্দী চুটিগল্পৰ ইতিহাসক এনেদৰে বিভাজন কৰিছে।^{১০}

- ১.৩.১.১.১. প্ৰেমচন্দ পূৰ্ব কহানী
- ১.৩.১.১.২. প্ৰেমচন্দকালীন কহানী
- ১.৩.১.১.৩. প্ৰেমচন্দোত্তৰ কহানী
- ১.৩.১.১.৪. মনোবিশ্লেষণাত্মক কহানী
- ১.৩.১.১.৫. নয়ী কহানী
- ১.৩.১.১.৬. সচেতন কহানী —

১.৩.১.২. আদৰ্শৰ বিচাৰত হিন্দী চুটিগল্পক দুটা ভাগত ভাগ কৰিছে^{১১} —

- ১.৩.১.২.১. আদৰ্শোন্মুখ কহানী আৰু
- ১.৩.১.২.২. যথার্থোন্মুখ কহানী।

১.৩.১.৩. সময়ৰ বিভাজন অনুসৰি হিন্দী চুটিগল্পৰ ইতিহাসক তিনিটা যুগত ভাগ কৰিছে^{১২} — :

- ১.৩.১.৩.১. প্ৰেমচন্দ যুগ
- ১.৩.১.৩.২. সংক্ৰান্তি যুগ আৰু
- ১.৩.১.৩.৩. আধুনিক যুগ।

১.৩.১.৪. সময় অনুসৰি আন ধৰণেৰে কৰা বিভাজন মতে হিন্দী চুটিগল্পক দুটা ভাগত ভাগ কৰিছে^{১৩} —

- ১.৩.১.৪.১. প্ৰাচীন হিন্দী কহানী আৰু
- ১.৩.১.৪.২. আধুনিক হিন্দী কহানী।

১.৩.১.৫. হিন্দী সাহিত্যৰ আধুনিক কালৰ বিভাজনৰ আধাৰত হিন্দী গল্প সাহিত্যৰ ইতিহাসক এনেদৰে ভাগ কৰিব পাৰিঃ —

- ১.৩.১.৫.১. ভাৰতেন্দু যুগ (১৮৫৭-১৯০০)
- ১.৩.১.৫.২. দ্বিবেদী যুগ (১৯০০-১৯১৮)
- ১.৩.১.৫.৩. ছায়াবাদ যুগ (১৯১৮-১৯৩৮) আৰু
- ১.৩.১.৫.৪. ছায়াবাদোত্তৰ যুগ (১৯৩৮-বৰ্তমানলৈ)

এই গৱেষণা গ্ৰন্থখনত হিন্দী গল্প সাহিত্যৰ ইতিহাসক আধুনিক কালৰ বিভাজনৰ আধাৰত আলোচনা কৰা হ'ব।

১.৩.১.৫.১ ভাৰতেন্দু যুগ (১৮৫৭-১৯০০) :

কবিৰ ভাৰতেন্দু হৰিচন্দ্ৰৰ সাহিত্যিক অৱদানলৈ লক্ষ্য কৰি সমীক্ষকসকলে ঊনবিংশ শতিকাৰ দ্বিতীয়াদৰ্শক ভাৰতেন্দু যুগ আখ্যা দিছে। ভাৰতেন্দু যুগতে হিন্দীত কিছু কাহিনী ৰচনা হৈছিল যদিও প্ৰকৃত চুটিগল্পৰ জন্ম এই যুগত হোৱা নাছিল। নিৰন্ধ আৰু ৰম্য ৰচনাৰ মাজৰ কিছু ৰচনা অৱশ্যে এই যুগত ৰচিত হৈছিল। এই ৰচনাবোৰ অত্যন্ত ৰসাল আছিল।

ভাৰতেন্দু যুগত মুঙ্গী নৱলকিশোৰ সম্পাদিত মনোহৰ কহানী (১৮৮৬) আৰু অম্বিকাদত্ত ব্যাসৰ কথা কুসুম কলিকা (১৮৮৮) প্ৰকাশ পায়। এই ৰচনাসমূহক গল্প বোলা হৈছিল যদিও প্ৰকৃততে এইবোৰ লোক-সমাজত প্ৰচলিত আৰু ইতিহাস পুৰাণ কথিত শিক্ষা, নীতি অথবা হাস্য প্ৰধান গাথাহে। এই গাথাবোৰ লেখকসকলে নিজে লিখিছিল নতুবা আনৰ দ্বাৰা লিখাই প্ৰকাশ কৰিছিল।^{৩৫} এই যুগতে ভাৰতেন্দু ৰচিত এক অদ্ভুত অপূৰ্ব স্বপ্ন আৰু বালকৃষ্ণ ভট্টৰ স্বপ্নকথা প্ৰকাশ পায়। কিন্তু এই স্বপ্ন কথাবোৰ বিষয় আৰু ভাষাশৈলীৰ দৃষ্টিৰে প্ৰকৃত চুটিগল্পৰ সলনি নিৰন্ধ আৰু গল্পৰ মাজৰ ৰচনাহে আছিল। প্ৰকৃততে আধুনিক হিন্দী চুটিগল্পৰ আৰম্ভণি হৈছিল 'সৰস্বতী' (১৯০০), 'হিন্দী প্ৰদীপ' (১৯০০), 'ছত্ৰীসগড়-মিত্ৰ' (১৯০০), 'সুদৰ্শন' আদি হিন্দী পত্ৰিকাসমূহৰ মাধ্যমেৰেহে।^{৩৬}

১.৩.১.৫.২. দ্বিবেদী যুগ (১৯০০-১৯১৮) :

আধুনিক হিন্দী সাহিত্যৰ ভাৰতেন্দু যুগৰ পিছৰ দুটা দশকক দ্বিবেদী যুগ আখ্যা দিয়া হৈছে। ঊনবিংশ শতিকাৰ প্ৰথম দুটা দশকত মহাবীৰ প্ৰসাদ দ্বিবেদীৰ প্ৰভাৱশালী নেতৃত্বত হিন্দী সাহিত্যই অগ্ৰগতি লাভ কৰিছিল। সেয়ে এই কালছোৱাক দ্বিবেদী যুগ বুলি কোৱা হয়।

দ্বিবেদী যুগত ১৯০০ শতিকাত *সৰস্বতী* পত্ৰিকাৰ প্ৰকাশ হয়। এই পত্ৰিকাৰ প্ৰকাশৰ লগে লগে হিন্দী গল্প সাহিত্যৰো জন্ম হয়। *দ্বিবেদী যুগ*ৰ আৰম্ভণিতে ৰচিত গল্পসমূহৰ কিছুমান শ্বেক্সপিয়েৰৰ নাটকৰ আধাৰত, কিছুমান সংস্কৃত নাটকৰ আধাৰত, কিছুমান বঙালী গল্পৰ ছাঁ লৈ, কিছুমান লোক-গাথাৰ প্ৰেৰণা লৈ আৰু কিছুমান জীৱনৰ বাস্তৱ ঘটনালৈ দৃষ্টি ৰাখি ৰচনা কৰা হৈছিল। কিশোৰীলাল গোস্বামীৰ *ইন্দুমতী* (১৯০০), বংগ মহিলাৰ *দুলাইৱালী* (১৯০৭), ৰামচন্দ্ৰ শুক্লাৰ *গ্যাবহ বৰ্ষ কা সময়* (১৯১৩), ৰাধিকা ৰমন সিংহৰ *কানোমে কংগনা* (১৯১৩), বৃন্দাবন লাল বাৰ্মাৰ *ৰাখীবন্দ ভাই* (১৯০৯) আদি হিন্দী গল্প সাহিত্যৰ আৰম্ভণিৰ সময়ৰ উল্লেখযোগ্য গল্প। ১৯০৯ চনত কাশীৰ পৰা *ইন্দু* পত্ৰিকা প্ৰকাশ হয়। এই পত্ৰিকাতে আচাৰ্য জয় শংকৰ প্ৰসাদৰ কিছু কাল্পনিক গল্প প্ৰকাশ পায়। প্ৰসাদৰ প্ৰথম গল্প *গ্ৰাম* প্ৰকাশ হয় ১৯১০ চনত আৰু ১৯১২ চনত তেওঁৰ প্ৰথম গল্প সংগ্ৰহ *ছায়া* প্ৰকাশ পায়। সেই সময়তে প্ৰেমচন্দ্ৰৰ কেইটামান গল্প *জমানা* পত্ৰিকাত প্ৰকাশ পায়। তেওঁ প্ৰথমতে উৰ্দুত লেখক হিচাপে আত্মপ্ৰকাশ কৰিছিল। পিছলৈ তেওঁ হিন্দীত লিখিবলৈ লয়। সেই যুগতে *সৰস্বতী* পত্ৰিকাত তেওঁৰ কেইবাটাও উল্লেখযোগ্য গল্প প্ৰকাশ পায়। সেই গল্পসমূহ হ'ল—*সৌত* (১৯১৫), *পঞ্চ পৰমেশ্বৰ* (১৯১৬), *সজ্জনতা কা দণ্ড* (১৯১৬), *ঈশ্বৰীয় ন্যায়* (১৯১৭) আৰু *দুৰ্গা কা মন্দিৰ* (১৯১৭)। চন্দ্ৰধৰ শৰ্মা *গুলেৰী*ৰ প্ৰসিদ্ধ গল্প *উসনে কথা থা* (১৯১৫) *সৰস্বতী*তে প্ৰথম প্ৰকাশ পায়। *প্ৰথম বিশ্বযুদ্ধৰ পটভূমিত লিখা* এই গল্পটো ৰচনা শিল্পৰ দৃষ্টিৰে নিজৰ সময়তকৈ বহুত আগবঢ়া আছিল। *জানাডত্ত শৰ্মা*ৰ

‘মিলন’, বিশ্বম্ভৰ নাথ শৰ্মাৰ ‘বক্ষা বক্ষন’, পদুমলাল পুন্নালাল বক্সীৰ ‘বালমলা’ আদি দ্বিবেদী যুগত ৰচিত আৰু বহু চৰ্চিত, উল্লেখযোগ্য গল্প।^{৩৭}

ভাৰতীয় আন ভাষাৰ সাহিত্যৰ তুলনাত কিছু পলমকৈ হ’লেও এইদৰে ১৯০০ চনৰ আশে-পাশে হিন্দী চুটিগল্পৰ জন্ম হয় আৰু ১৯১২ চনৰ পৰা ১৯১৮ চনৰ ভিতৰত ই প্রতিষ্ঠা লাভ কৰে। হিন্দী গল্প সাহিত্যই প্রতিষ্ঠা লাভ কৰাত ভাৰতীয় জনসমাজত প্ৰচলিত প্ৰাচীন লঘু গাথাই যথেষ্ট অৰিহণা যোগায়। পাশ্চাত্য গল্পৰ সংস্পৰ্শত এই লঘু গাথাৰ আলমত কলাত্মক গল্প নিৰ্মাণ আৰম্ভ হয়। এইক্ষেত্ৰত দুটা ভিন ভিন ধাৰাক প্ৰতিনিধিত্ব কৰিলে প্ৰেমচন্দ আৰু জয়শংকৰ প্ৰসাদে। প্ৰেমচন্দৰ গল্প বাস্তৱ জীৱনৰ ঘটনা আৰু সমস্যা ৰাজিৰ ওপৰত প্ৰতিষ্ঠিত। তেওঁ সমসাময়িক সমাজৰ সমস্যাবলীক গভীৰভাৱে উপলব্ধি কৰিছিল আৰু তেওঁৰ গল্পত প্ৰতিফলিত কৰিছিল। হিন্দী চুটিগল্পৰ ক্ষেত্ৰখনত তেওঁ যথার্থবাদী পৰম্পৰাৰ আৰম্ভণি কৰে। দেশৰ জনসাধাৰণৰ সুখ-দুখ, হতাশা-আনন্দ, কু-সংস্কাৰ, শোষণ আদি প্ৰতিটো সমস্যা তেওঁৰ প্ৰতিটো গল্পত প্ৰতিফলিত হয়। আনহাতে প্ৰসাদে তেওঁৰ গল্পত মানৱ মনৰ অন্তৰ্দণ্ড বিশ্লেষণ কৰাত গুৰুত্ব দিয়ে। তেওঁ কল্পনাৰ জৰিয়তে অতীতত বিচৰণ কৰিছিল। ভাষা ব্যৱহাৰতো দুয়োগৰাকীৰ মাজত পাৰ্থক্য পৰিলক্ষিত হয়। প্ৰেমচন্দৰ ভাষা আছিল জতুৰাঠাচ যুক্ত কোমল আৰু সজীৱ। কিন্তু প্ৰসাদৰ ভাষা আছিল কাব্যময়, তৎসম প্ৰধান আৰু অনংকাৰপূৰ্ণ। এই দুয়োগৰাকী গল্পকাৰে সেই সময়ৰ অন্যান্য লেখকসকলৰ ওপৰত যথেষ্ট প্ৰভাৱ পেলাইছিল। জয়শংকৰ প্ৰসাদে এটা দলৰ আৰু প্ৰেমচন্দে আন এটা দলৰ প্ৰতিনিধিত্ব কৰি হিন্দী গল্প সাহিত্যক চহকী কৰিছিল।

১.৩.১.৫.৩. ছায়াবাদ যুগ (১৯১৮-১৯৩৮) :

হিন্দী চুটিগল্পৰ প্ৰকৃত বিকাশ হয় ছায়াবাদ যুগত। দ্বিবেদী যুগতে গল্প লিখিবলৈ আৰম্ভ কৰা প্ৰেমচন্দে এই যুগৰ গল্পৰ ক্ষেত্ৰখনত অদ্বিতীয় লেখকৰূপে প্ৰতিষ্ঠা লাভ কৰে

এই সময়ছোৱাৰ ভিতৰত তেওঁ প্ৰায় দুশ গল্প ৰচনা কৰে। সংখ্যাত অধিক হোৱা বাবে প্ৰেমচন্দৰ গল্পতে হিন্দী গল্পৰ বিকাশৰ সকলো স্তৰ দেখিবলৈ পোৱা যায়।^{৩৮} প্ৰেমচন্দৰ আৰম্ভণিৰ গল্পসমূহৰ অধিক সংখ্যক গল্পই আছিল দীঘল আৰু বৰ্ণনাত্মক। কিন্তু পৰৱৰ্তী সময়ৰ গল্পবোৰ সুগঠিত, সংক্ষিপ্ত আৰু নাটকীয় গুণেৰে সমৃদ্ধ। তেওঁৰ পৰৱৰ্তী সময়ৰ গল্পবোৰ পঢ়িলে এখন অতি উন্নতমানৰ চিত্ৰ চাই থকা যেনহে লাগে। কেৱল কলাৰ দৃষ্টিৰ ফালৰ পৰাই নহয় ভাৱ আৰু বিচাৰৰ গভীৰতাৰ ফালৰ পৰাও আৰম্ভণিৰ আৰু পৰৱৰ্তী সময়ৰ গল্পৰ মাজত যথেষ্ট পাৰ্থক্য পৰিলক্ষিত হয়।^{৩৯}

দ্বিবেদী যুগতে গল্প লিখিবলৈ লোৱা জয়শংকৰ প্ৰসাদে এই যুগতো উল্লেখযোগ্য বৰঙণি আগবঢ়ায়। এই সময়ছোৱাতে তেওঁৰ গল্পপুথি *প্ৰতিধ্বনি* (১৯২৬), *আকাশদ্বীপ* (১৯২৯), *আন্ধী* (১৯৩১), *ইন্দ্ৰজাল* (১৯৩৬) আদি প্ৰকাশ পায়। প্ৰসাদ মূলতে আছিল ৰোমাণ্টিক কবি। সোণোৱালী অতীতৰ গৌৰৱময় দিনবোৰক লৈ তেওঁ কাল্পনিক কাহিনী ৰচনা কৰিছিল। তেওঁৰ গল্পৰ প্ৰকৃতি আছিল কাব্যিক। প্ৰাৰম্ভিক স্তৰত তেওঁৰ গল্প প্ৰেম, কৰুণা, ত্যাগ, বলিদান, দাৰ্শনিকতা আৰু চিত্ৰকল্পেৰে পৰিপূৰ্ণ আছিল। কিন্তু পিছলৈ এই ঠাই সফল মনোবিজ্ঞানে অধিকাৰ কৰিছিল। *আকাশদ্বীপ*, *কলা*, *দেৱদাসী*, *আন্ধী*, *মহুৱা*, *ইন্দ্ৰজাল* আদি এই শ্ৰেণীৰ সফল গল্প।

ছায়াবাদ যুগৰ লেখক সকলৰ ভিতৰত বিশ্বম্ভৰ নাথ শৰ্মা *কৌশিক* এগৰাকী উল্লেখযোগ্য লেখক। কৌশিকে এই যুগৰ আগতেই গল্প লিখিবলৈ লৈছিল যদিও ১৯১৮ চনৰ পিছতহে তেওঁৰ গল্পই জনপ্ৰিয়তা লাভ কৰিছিল। *গল্পমন্দিৰ*, *চিত্ৰশালা* (২য় খণ্ড), *প্ৰেম প্ৰতিমা*, *মণিমালা*, *কল্লোল* আদি তেওঁৰ গল্প পুথি। তেওঁ প্ৰায় দুশ গল্প ৰচনা কৰিছিল। প্ৰেমচন্দৰ দৰে কৌশিকেও তেওঁৰ ওচৰ-পাজৰৰ সমাজখনক লৈয়েই গল্প লিখিছিল। সমসাময়িক সমাজৰ বিভিন্ন সমস্যা, যেনে-বাল্য বিবাহ, যৌতুক, পৰ্দা প্ৰথা আদিয়েই

তেওঁৰ গল্পৰ বিষয়বস্তু আছিল। কৌশিকৰ সমসাময়িক আন এগৰাকী গল্পকাৰ আছিল সুদৰ্শন। সমাজৰ জলন্ত সমস্যা সমূহেই আছিল সুদৰ্শনৰ গল্পৰ বিষয়বস্তু। নিৰ্দিষ্ট আদৰ্শ আগত ৰাখি তেওঁ গল্প ৰচনা কৰিছিল। পৰম্পৰাগত মূল্যবোধৰ প্ৰতি থকা আস্থা, তেওঁৰ গল্পৰ মাজেৰে ফুটি উঠিছিল। বিষয়বস্তু নিৰ্বাচনৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰেমচন্দ আৰু কৌশিকৰ সৈতে তেওঁৰ মিল দেখা যায়। সুদৰ্শনৰ গল্পপুথি সমূহ হ'ল—সুদৰ্শন সুধা, সুদৰ্শন সুমন, তীৰ্থযাত্ৰা, পুষ্পলতা, গল্পমঞ্জৰী, সু-প্ৰভাত, পৰিবৰ্তন আৰু পনঘট।

ছায়াবাদ যুগৰ আন তিনিগৰাকী উল্লেখযোগ্য গল্প লেখক বিনোদ শংকৰ ব্যাস, ৰায়কৃষ্ণ দাস আৰু চতুৰসেন শাস্ত্ৰী। এই তিনিগৰাকী গল্পকাৰে প্ৰসাদৰ শৈলীৰে গল্প ৰচনা কৰিছিল। বিনোদ শংকৰ ব্যাসে তেওঁৰ গল্পত প্ৰসাদৰ কৰুণা, প্ৰেম আদিক প্ৰাধান্য দিছিল। কল্পনাও কী ৰাজা, অপৰাধ, বিধাতা আদি তেওঁৰ উল্লেখযোগ্য গল্প। ৰায়কৃষ্ণ দাসে প্ৰসাদৰ দৰে ভাৱনাত্মক গল্প ৰচনা কৰিছিল। তেওঁ গল্পত কাব্যিকতা আৰু নাটকীয় গুণো আৰোপ কৰিছিল। ৰমনী কা ৰহস্য, অন্তঃপুৰ কা আৰম্ভ আদি গল্পত এই লক্ষণসমূহ সুন্দৰভাৱে পৰিস্ফুট হৈছে। চতুৰসেন শাস্ত্ৰীয়ে ঐতিহাসিক পটভূমিত ভালেমান গল্প ৰচনা কৰিছিল। প্ৰবুদ্ধ, ভিক্ষুৰাজ, বানবধু, বাৰচিন, হন্দীঘাটী আদি গল্পৰ মাজেৰে তেওঁ ইতিহাসৰ মৰ্মস্পৰ্শী চিত্ৰ কিছুমান দাঙি ধৰিছে।

ছায়াবাদ যুগৰ আন এগৰাকী উল্লেখযোগ্য গল্পকাৰ আছিল পাণ্ডেয় বেচন শৰ্মা উগ্ৰ। চিন্গাৰীয়া, চৈতান মণ্ডলী, ইন্দ্ৰধনুষ, বলাৎকাৰ, দোজখ কী আগ, নিৰ্ভঞ্জা আদি তেওঁৰ গল্প সংকলন। উগ্ৰ সমাজ সচেতন আৰু আদৰ্শবাদী লেখক আছিল। তেওঁ গল্পৰ মাজেৰে সমাজত প্ৰচলিত শোষণ, অন্যায় আৰু অনিয়মৰ বিৰুদ্ধে বিদ্ৰোহ ঘোষণা কৰিছিল। সেয়ে তেওঁৰ গল্পত প্ৰচণ্ড ব্যঙ্গ ফুটি উঠিছিল। তেওঁ ৰাজনৈতিক দিশতো সচেতন ব্যক্তি আছিল। 'চিন্গাৰীয়া' গল্পপুথিৰ মাজেৰে তেওঁ বিদ্ৰোহপূৰ্ণ ৰাষ্ট্ৰীয় বাণী প্ৰচাৰ কৰিবলৈ প্ৰয়াস

কৰিছিল যাৰ ফলস্বৰূপে এই গল্প সংকলনখন চৰকাৰে জব্দ কৰিছিল।^{৪০}

ছায়াবাদ যুগত প্ৰেমচন্দৰ পিছতে চুটিগল্পৰ ক্ষেত্ৰখনত নতুনত্ব প্ৰদান কৰাত জৈনেন্দ্ৰই গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা গ্ৰহণ কৰে, চুটিগল্পক ঘটনাৰ পৰা চৰিত্ৰ আৰু মনোবৈজ্ঞানিক সত্যলৈ উন্নীত কৰা যশৰ অধিকাৰী হ'ল জৈনেন্দ্ৰ। তেওঁ কথাবস্তুক সামাজিক স্তৰৰ পৰা লৈ গৈ ব্যক্তিগত আৰু মনোবৈজ্ঞানিক স্তৰত প্ৰতিষ্ঠা কৰিলে। *খেল, অপনা অপনা ভাগ্য, বাহুবলী, বাতায়ন, নীলম দেশ কী ৰাজকন্যা, দো চিড়িয়া, পাজেব, একদিন* আদি গল্পত ব্যক্তিমনৰ শংকা, প্ৰশ্ন আৰু সমস্যাৰ চিত্ৰ অংকন কৰিছে। তেওঁৰ সৰহভাগ গল্পৰ মুখ্য বিষয় নাৰী। সংসাৰৰ সকলো বাঞ্ছানৰ কৰলৰ পৰা মুক্ত হৈ মুকলি আকাশৰ তলত উন্মুক্তভাৱে উশাহ ল'ব খোজে এই নাৰীসকলে। অনুভূতিৰ গভীৰতা জৈনেন্দ্ৰৰ গল্পৰ অন্যতম বৈশিষ্ট্য।

হিন্দী চুটিগল্পৰ বিকাশত বিশিষ্ট ভূমিকা গ্ৰহণ কৰা আন এগৰাকী গল্পকাৰ হ'ল সচ্ছিদানন্দ হীৰানন্দ বাৎসায়ন *অঞ্জয়*। অঞ্জয়ৰ গল্পত ব্যক্তিৰ প্ৰতি থকা সংবেদনশীল মানসিকতাৰ উমান পাব পাৰি। তেওঁ স্বাধীনতা সংগ্ৰামী সকলৰ জীৱন, শৰণাৰ্থী সকলৰ সমস্যা আদি বিষয়ৰ ওপৰত ভালেমান গল্প লিখিছিল। ভাৰতীয় সমাজৰ মধ্যবিত্ত লোকসকলৰ জীৱনক লৈ লিখা অঞ্জয়ৰ গল্পসমূহে অধিক কলাত্মক ৰূপত প্ৰকাশ পাইছিল। *ৰোজ, পঠাৰ কা ধীৰজ, পুলিস কী চিটঠি, জয়দোল, কড়িয়া, অমৰ বল্পবী, মে'না, চিগনেল*ৰ আদি তেওঁৰ প্ৰসিদ্ধ গল্প।

ছায়াবাদ যুগৰ আৰু কেইগৰাকীমান বিশিষ্ট গল্পকাৰ হ'ল ৰাধিকা ৰমন প্ৰসাদ সিংহ, ভাগৱতী প্ৰসাদ বাজপেয়ী, নিৰালা, সুমিত্ৰানন্দ পন্ত, ৰাছল সংস্কৃতায়ন আদি। ৰাধিকাৰমন প্ৰসাদ সিংহই বহুত আগতেই *কানো মে কংগনা* লিখি প্ৰসিদ্ধি লাভ কৰিছিল। এই কালছোৱাত তেওঁ নিজৰ বিশিষ্ট শৈলীৰে *দৰিদ্ৰ নাৰায়ণ, পে'চে কী ঘুঘনী* আদি প্ৰসিদ্ধ গল্প ৰচনা কৰি *গান্ধী ট'পী* (১৯৩৪)ত সংকলিত কৰে। তেওঁৰ সৰহভাগ গল্প সমাজ

সংস্কাৰ আৰু আদৰ্শ স্থাপনৰ প্ৰেৰণাৰে ৰচিত হৈছিল। ভাগৱতী প্ৰসাদ বাৰ্মায়েও এই কালছোৱাত গল্প ৰচনা কৰিছিল। তেওঁৰ গল্প সংগ্ৰহ *ইন্সটলমেণ্ট* ১৯৩৬ চনত প্ৰকাশ পায়। মধ্যবিত্ত সমাজৰ বিসংগতি সমূহক বিষয়বস্তু হিচাপে লৈ এই সময়ছোৱাত ভাগৱতী প্ৰসাদ বাজপেয়ীয়েও কিছু গল্প ৰচনা কৰিছিল। সেইবোৰ হ'ল *মধুপৰ্ক*, *দীপমালিকা*, *হিলোৰ*, *মিঠাইৱালা*, *তাৰা*, *স্বপ্নময়ী*, *শ্বৰনম*, *নিন্দিয়া লাগী* আদি।

প্ৰসিদ্ধ কবি নিৰালা আৰু সুমিত্ৰানন্দ পন্ত এই সময়ছোৱাতে গল্পকাৰ ৰূপে আত্মপ্ৰকাশ কৰে। নিৰালা ৰচিত *পদ্মা*, *লিলি* আদি গল্পত কাব্যিকতা দেখা পোৱা যায়। সুমিত্ৰানন্দ পন্তৰ *পানৱালা* এটি উল্লেখযোগ্য গল্প। এই গল্পত পন্তৰ অনুভূতি প্ৰৱণ মনৰ পৰিচয় পোৱা যায়। ৰাছল সংস্কৃতায়নেও এই সময়ত কিছু গল্প ৰচনা কৰে। তেওঁৰ ৰচিত গল্পসমূহ *সতমী কে বছে* নামেৰে সংকলিত হৈছে। সংস্কৃতায়নৰ গল্পত সমাজৰ অৰ্থনৈতিক বৈষম্যৰ চিত্ৰণ দেখা পোৱা যায়।

ছায়াবাদ যুগৰ নাৰীবাদী লেখিকা সুভদ্ৰা কুমাৰী চৌহানৰ গল্পত সামাজিক, পাৰিবাৰিক জীৱনৰ চিত্ৰণ দেখা যায়। তেওঁৰ দুখন গল্প সংগ্ৰহ *বিখৰে মোতী* আৰু *উন্মাদিনী* এই গল্পসমূহৰ সৰহ ভাগতে তেওঁ ভাৰতীয় নাৰীৰ সমস্যাসমূহ অংকন কৰিছে। প্ৰেমচন্দৰ পত্নী শিৱৰাণী দেৱীয়েও এই সময়ত কিছু সামাজিক গল্প ৰচনা কৰিছিল। তেওঁৰ গল্পপুথি *কৌমুদী* ১৯৩৭ চনত প্ৰকাশ পায়। সেই সময়ৰ আন এগৰাকী লেখিকা উষা দেৱী মিত্ৰা। তেওঁৰ গল্পসমূহ ১৯৩৩ চনৰ আশে-পাশে প্ৰকাশিত কাকত-আলোচনী আদিত প্ৰকাশ পাইছিল।

ছায়াবাদ যুগৰ উল্লিখিত গল্পকাৰ সকলৰ অৱদান সমূহলৈ চাই হিন্দী গল্পৰ বিকাশত এই কালছোৱাৰ উল্লেখনীয় গুৰুত্ব দেখা যায়। এই কালছোৱাত প্ৰেমচন্দে গল্পৰ বুনীয়াদ ৰচনা কৰাই নহয়, ইয়াক কলাত্মক উচ্চতাও প্ৰদান কৰিলে। কৌশিক, সুদৰ্শন, উগ্ৰ, ৰাছল আদিয়ে গল্পক সামাজিক ব্যাখ্যা প্ৰকাশৰ সফল মাধ্যম হিচাপে গঢ়ি তুলিলে। জৈনেন্দ্ৰ আৰু

অঞ্জয়েই মনোবিজ্ঞানক আধাৰ হিচাপে লৈ নতুন নতুন দিশত প্ৰয়োগ কৰিলে যাৰ পৰা হিন্দী গল্পৰ এক নতুন ধাৰাৰ সূত্ৰপাত হ'ল। বিশেষ তাৎপৰ্যপূৰ্ণ কথা হ'ল যে এই যুগত হিন্দী চুটিগল্পই বিকাশৰ প্ৰাৰম্ভিক অৱস্থা অতিক্ৰম কৰি সেই ঠাইত প্ৰৱেশ কৰিলে য'ত আমি ইয়াৰ শ্ৰেষ্ঠ ৰূপ দৰ্শন কৰিবলৈ পাওঁহক।^{৪১}

১.৩.১.৫.৪ ছায়াবাদোত্তৰ যুগ (১৯৩৮ - বৰ্তমানলৈ) :

বিংশ শতিকাৰ তৃতীয় দশকৰ শেষভাগৰ পৰা বৰ্তমানলৈ হিন্দী সাহিত্যৰ এই কালছোৱাক ছায়াবাদোত্তৰ যুগ বোলা হয়। ছায়াবাদী যুগৰ পিছৰ পৰা এই যুগত ভালেমান নতুন গল্পকাৰৰ আবিৰ্ভাৱ হয় আৰু ভালেমান গল্পও ৰচনা হয়। ছায়াবাদী যুগতেই আৰম্ভ হোৱা প্ৰগতিবাদী আৰু ব্যক্তিবাদী প্ৰবৃত্তিবোৰ এই যুগতো দেখা পোৱা গ'ল। আধুনিকতাবাদেও দেখা দিলে। ১৯৪০ চনৰ পিছৰ গল্পত ক্ৰমশঃ ব্যক্তিনিষ্ঠতাই দেখা দিলে। কিছু সময়লৈ স্বাধীনতাৰ উল্লাসে আঞ্চলিক গল্পবোৰক চুই গ'ল যদিও এই উল্লাসৰ মোহভঙ্গ হ'বলৈ বেছি দেৰি নালাগিল। মানুহৰ মনৰ পৰা ৰামৰাজ্যৰ ধাৰণা আঁতৰি গ'ল। পুৰণি ধ্যান ধাৰণাৰ সলনি হ'ল। ৰাজনৈতিক, অৰ্থনৈতিক নিৰাপত্তা হীনতাত ভোগা জনসাধাৰণৰ মনত পুৰণি মূল্যবোধ আৰু দৃষ্টিভঙ্গীৰ অসাৰতা প্ৰতিপন্ন হ'ল। সেই সময়তে বিশ্ব সাহিত্যত তোলপাৰ লগোৱা কাফ্কা, জাপল ছাত্ৰে, কেমুৰ অস্তিত্ববাদী দৰ্শন আৰু অন্যান্য সাহিত্য আন্দোলনসমূহে হিন্দী গল্প সাহিত্যকো চুই গ'ল।

সেই সময়তে তিনিগৰাকী গল্পকাৰে হিন্দী চুটিগল্পলৈ মহত্বপূৰ্ণ অৱদান আগবঢ়ালে। তেওঁলোক হ'ল যশপাল, অঞ্জয়ে আৰু ইলাচন্দ্ৰ যোশী। আৰম্ভণিতে প্ৰগতিবাদী বিচাৰ ধাৰাৰে গল্প ৰচনা কৰিবলৈ লোৱা যশপালৰ ওপৰত মাৰ্ক্সবাদ আৰু ফ্ৰয়েদৰ যৌন মনস্তত্ত্বৰ প্ৰভাৱ পৰে। যশপালে সামাজিক, অৰ্থনৈতিক অসমতা আৰু কু-সংস্কাৰক তীক্ষ্ণভাৱে আক্ৰমণ কৰিছিল। শ্ৰেণী সংঘৰ্ষক লৈয়ো তেওঁ গল্প ৰচনা কৰিছে। মনোবিশ্লেষণ আৰু

চোকা ব্যঙ্গ যশপালৰ গল্পৰ মূল বিশেষত্ব। *পিঞ্জৰে কী উডান, ৰো দুনিয়া, জ্ঞান দান, তৰ্ক কা তুফান, ভয়ানক চিন্গাৰী, অভিশপ্ত, ফুলো কা কুৰ্তা, উত্তমী কী মা, সচ বোলনে কী ভুল, তুমনে কিউ কহা কি মে সুন্দৰ হু*, আদি যশপালৰ উল্লেখযোগ্য গল্প সংকলন।

ছায়াবাদ যুগৰ পৰাই গল্প লিখা অঞ্জয়ই ব্যক্তিৰ নৈতিক সংঘাত, ব্যক্তি আৰু পৰিবেশৰ সংঘাতকেই গল্পসমূহত অংকন কৰিছিল। তেওঁ নৈতিক সংঘাত আৰু দায়িত্বক মানুহৰ মূল সমস্যা ৰূপে গণ্য কৰিছে। *গৈংগ্ৰীন, পঠাৰ কা ধীৰজ* আদি অঞ্জয়ৰ বাস্তৱ আধাৰিত গল্প। অঞ্জয়ৰ ভাষাত পৰিবেশ নিৰ্মাণৰ অদ্ভুত ক্ষমতা আছিল। চিত্ৰকল্প, প্ৰতীক আৰু নাটকীয় পৰিস্থিতি চিত্ৰনেৰে তেওঁ গল্পক বিশেষ বিশেষ স্তৰৰ অৰ্থ প্ৰদান কৰিছিল। *বিপথগা, পৰম্পৰা, কোঠৰী কী বাত, শৰণাৰ্থী, জয়দোল, অমৰ বল্পৰী আৰু যে তেৰে প্ৰতিকপ* তেওঁৰ উল্লেখযোগ্য গল্প সংকলন।

মনোবৈজ্ঞানিক বিষয়ক গল্পৰ বিষয়বস্তু হিচাপে গ্ৰহণ কৰা ইলাচদ্ৰ যোশী ছায়াবাদোত্তৰ যুগৰ এগৰাকী বিশিষ্ট গল্পকাৰ। *খণ্ডহৰকী আত্মা, ডায়ৰীকে নীৰস পৃষ্ঠ, আহুতি আৰু দীৱালী* তেওঁৰ গল্প সংকলন।

এই যুগৰ আন এগৰাকী গল্পকাৰ হ'ল উপেন্দ্ৰ নাথ অশ্কে। অশ্কে বিভিন্ন বিষয়ক গল্পৰ বিষয়বস্তু হিচাপে গ্ৰহণ কৰিছিল। বিষয়বস্তুৰ নিচিনাকৈ কলা-কৌশলৰ ক্ষেত্ৰতো তেওঁ ভিন ভিন ৰীতি গ্ৰহণ কৰিছিল। উপেন্দ্ৰনাথ অশ্কে মধ্যবিত্ত শ্ৰেণীৰ জীৱনক লৈ গল্প লিখিছিল। *নিশানিয়াঁ, দো ধাৰা*, অশ্কেৰ গল্প সংকলন।

এই যুগৰ আন কেইগৰাকীমান গল্প লেখক বিষ্ণু প্ৰভাকৰ, কমল যোশী, নিৰ্গুণ, ভৈৰৱ প্ৰসাদ গুপ্ত, অমৃতৰায় আদিয়েও হিন্দী গল্প সাহিত্যলৈ তেওঁলোকৰ অৱদান আগবঢ়ায়।

১৯৫০ চনৰ আশে-পাশে হিন্দী চুটিগল্পৰ ক্ষেত্ৰখনত এদল নতুন লেখকৰ আগমন ঘটিল। এই গল্পকাৰ সকলে পুৰণি পৰম্পৰাৰ পৰা কিছু আঁতৰি আহি নতুন বিষয়বস্তুৰে গল্প

লিখিবলৈ প্ৰয়াস কৰে। এইসকল গল্পকাৰে প্ৰথমে সমাজবাদী দৃষ্টি কোণেৰে গল্প লিখিবলৈ আৰম্ভ কৰে। স্বাধীনতাই মানুহৰ মাজলৈ আনি দিয়া উল্লাস আৰু আশা যেতিয়া নিৰাশালৈ পৰিৱৰ্তন হৈছিল, তেতিয়া জনসাধাৰণৰ মনৰ অসন্তোষ, ক্ষোভ, আক্ৰোশ আৰু হতাশা এওঁলোকৰ গল্পৰ বিষয়বস্তু হৈ পৰিল। এই নতুন লিখকচামে ৰচনা কৰা গল্পসমূহে *নয়ী কহানী* নামেৰে প্ৰতিষ্ঠা লাভ কৰিলে। এই গল্পকাৰসকলে সাম্ৰাজ্যবাদী, পুঁজিবাদী, বুৰ্জোৱা, নেতাগিৰিৰ বিৰুদ্ধে সমাজত দেখা দিয়া বিৰোধক দেখা পাইছিল। সেয়ে এই সকলোবোৰৰ বিৰোধিতা কৰি এক সুস্থিৰ আৰু সুখী সমাজৰ অভिलाস কৰিছিল। এই লেখক সকলৰ ভিতৰত ৰাজেন্দ্ৰ যাদৱ, মোহন ৰাকেশ, কমলেশ্বৰ নাথ বিশেষভাৱে উল্লেখযোগ্য।

হিন্দী চুটিগল্পৰ ক্ষেত্ৰখনত সেই সময়ত আৰু এক শ্ৰেণীৰ গল্পকাৰৰ আবিৰ্ভাৱ হয়। তেওঁলোকে *নয়ী কহানী*ক সংকীৰ্ণ বিচাৰ ধাৰাৰ আৰু পুৰণি প্ৰেমচন্দৰ পৰম্পৰাৰ বাহক বুলি তীব্ৰভাৱে বিৰোধিতা কৰে। তেওঁলোকে সুন্দৰ কলাত্মক গল্প ৰচনা কৰিবলৈ লয়। এই শ্ৰেণী গল্পক *সচেতন কহানী* নামেৰে জনা যায়। *কিন্তু সমালোচকসকলৰ মতে এই দুয়ো শ্ৰেণী গল্পৰ মাজত নামৰ পাৰ্থক্যৰ বাহিৰে বিশেষ কোনো পাৰ্থক্যই নাছিল, কিয়নো দুয়োদলে প্ৰেমচন্দৰ পৰম্পৰাকে অনুসৰণ কৰিছিল।*^{৪২} সেই সময়তে হিন্দী গল্প সাহিত্যত কেইগৰাকীমান লেখকে কোনো পৰম্পৰা বা মতবাদ সমৰ্থন নজনোৱাকৈ নিজস্ব ধৰণেৰে সুন্দৰ গল্প ৰচনাত মনোনিৱেশ কৰিছিল। এই গল্পকাৰসকলৰ ভিতৰত ধৰমবীৰ ভাৰতী, লক্ষ্মীনাৰায়ণ লাল, নিৰ্মল বাৰ্মা, শৈলেশ মটিয়ানী, অমৰকান্ত, ভীষ্ম সাহানী, শ্ৰীকান্ত বৰ্মা, হৰিশংকৰ পৰসাই, ৰবীন্দ্ৰ কালিয়া, ফণীশ্বৰ নাথ ৰেণু, ৰাজেন্দ্ৰ অৱস্থী, মাৰ্কেণ্ডেয়, গিৰিৰাজ কিশোৰ, ৰঘুবীৰ সহায়, জ্ঞানৰঞ্জন, দীপ্তি খণ্ডেলৱাল, কৃষ্ণ সোৱতী, সূৰ্যবালা, মেহেৰুৱিচা পাৰবেজ, মনু ভাণ্ডাৰী, নিৰূপমা সোৱতী আদি উল্লেখযোগ্য।

ষাঠীৰ দশকত কেইগৰাকীমান গল্পকাৰে গাঁও অঞ্চলক বিষয়বস্তু ৰূপে লৈ গল্প ৰচনা

কৰিছিল। এই গল্পকাৰ সকলৰ ভিতৰত শিৱপ্ৰসাদ সিংহ, মাৰ্কেণ্ডেয় আৰু ফণীশ্বৰ নাথ ৰেণুৰ নাম বিশেষভাৱে উল্লেখযোগ্য। এওঁলোকৰ গল্পত গাঁৱৰ মাটিৰ যি সুগন্ধ আৰু গাঁৱলীয়া মানুহৰ জীৱন চিত্ৰ দেখিবলৈ পোৱা গৈছিল, সেয়া জৈনেন্দ্ৰ আৰু অশ্ৰুৰ পৰম্পৰাৰ গল্পৰ সৈতে ভিন্ন আছিল।

শিৱ প্ৰসাদ সিংহ আৰম্ভণিৰ গল্পসমূহ অতীতমুখী আছিল। এই গল্পসমূহত তেওঁ পুৰণি মূল্যবোধক প্ৰতিষ্ঠা কৰিব বিচাৰিছিল। সেই গল্পবোৰত তেওঁ মোহগ্ৰস্ত মানুহৰ দৰে আচৰণ কৰিছিল, কিন্তু তেওঁৰ যিবোৰ গল্প অতীতমুখী নাছিল সেইবোৰ অধিক বাস্তৱ সন্মত আছিল। *আৰ পাৰ কী মালা*, *মুৰ্দাসৰায়*, *ইনহে ভী ইশ্তেজাৰ হে* আদি তেওঁৰ গল্প সংগ্ৰহ।

শিৱ সিংহৰ দৰে মাৰ্কেণ্ডেয়ৰ আৰম্ভণিৰ গাঁও সম্বন্ধীয় গল্পবোৰো অতীতমুখী আছিল। *গুলবা কে বাবা*, *হংসা জাই অকেলাত* তেওঁৰ অতীতৰ প্ৰতি থকা ৰোমাণ্টিক দৃষ্টিভঙ্গী দেখিবলৈ পোৱা যায়। পৰৱৰ্তী সময়ৰ গল্প কিছুমানত গাঁওবোৰত সংঘটিত হোৱা শ্ৰেণী সংঘৰ্ষ সমূহক চিত্ৰিত কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিছিল। চহৰ অঞ্চলক লৈয়ো তেওঁ গল্প ৰচনা কৰিছিল। কিন্তু এই গল্পসমূহত তেওঁ সফলতা লাভ কৰিব পৰা নাছিল। *মহুৱে কে পেড়*, *হংসা জাই অকেলা*, *ভূদান*, *মাহী* আদি তেওঁৰ গল্প সংগ্ৰহ।

ফণীশ্বৰ নাথ ৰেণুৰ গাঁও সম্বন্ধীয় গল্পবোৰ উৎকৃষ্ট মানৰ আছিল। প্ৰেমচন্দ্ৰৰ উৎকৃষ্ট উত্তৰাধিকাৰী আছিল ৰেণু। ৰেণুৰ গল্পত গাঁৱৰ মাটি-পানী, ৰ'দ-বতাহ, খেতি-বাতি, চৰাই-চিৰিকটি সকলোৱে প্ৰাণ পাই উঠিছিল। কেৱল গাঁৱেই নহয় তেওঁৰ গল্পত সমগ্ৰ অঞ্চলৰ ৰূপ-ৰস, গন্ধ-স্পৰ্শ উদ্ভাসিত হৈ উঠিছিল। *লাল পান কী বেগম*, *তীসৰী কসম* আদি তেওঁৰ এই শ্ৰেণীৰ শ্ৰেষ্ঠ গল্প।

সত্তৰৰ দশকত হিন্দী গল্প সাহিত্যত *অকহানী*, *সচেতন কহানী*, *যাঠোত্তৰী কহানী*, *সত্ৰে দশক কী কহানী* আদি কেইবাটাও গদ্য আন্দোলনৰ সূচনা হ'ল। এই দশকৰ গল্প

মূলতে স্বপ্নভংগ বা মোহভংগৰ কাহিনী বুলিয়েই ক'ব পাৰি। এই গল্পসমূহৰ মূল স্বৰ আছিল জীৱনৰ মূল্যহীনতা, আদৰ্শহীনতা অথবা উদ্দেশ্যহীনতা। এই গল্পসমূহৰ প্ৰধান ধৰ্ম আছিল বিদ্ৰোহ। জ্ঞানৰঞ্জন, দুখনাথ সিংহ, গংগা প্ৰসাদ বিমল, গিৰিৰাজ কিশোৰ, ববীন্দ্ৰ কালিয়া, মহেন্দ্ৰ ভল্লা, মহীপ সিংহ, ৰমেশ উপাধ্যায়, সুধা অৰোড়া, মমতা কালিয়া, মধুকৰ সিংহ আদি এই ধাৰাৰ মুখ্য গল্পকাৰ আছিল।^{৪০}

আশীৰ দশকত হিন্দী গল্পত সমানত্তৰ কাহিনী আৰু জনবাদী কাহিনী নামেৰে দুটা নতুন ধাৰা প্ৰৱাহিত হয়। সমানত্তৰ কাহিনীৰ গুৰি ধৰিছিল কমলেশ্বৰে। জনবাদী কাহিনীয়ে স্বাধীনোত্তৰ নয়া কাহিনী আৰু সত্তৰৰ দশকৰ গল্পৰ পৰা পৃথক হৈ এটা নতুন দিশত আগবাঢ়িল। এই ধাৰাৰ গল্পকাৰসকলে অনুভূতি, ব্যক্তিকেন্দ্ৰিকতা, ব্যক্তি স্বতন্ত্ৰতা, প্ৰামাণিক অনুভৱৰ ঠাইত বিচাৰ, সামাজিকতা, প্ৰতিবন্ধকতা আৰু ব্যাপক সামাজিক বাস্তৱতাক গল্পৰ অংগ হিচাপে গ্ৰহণ কৰে।

১.৪ উপসংহাৰ :

চুটিগল্প আধুনিক কালৰ সৃষ্টি। পাশ্চাত্যত চুটিগল্পই জন্ম লাভ কৰে। ভাৰতীয় চুটিগল্প পাশ্চাত্য সাহিত্যৰ প্ৰভাৱৰ অমৃতময় ফল।^{৪১} ভাৰতৰ বিভিন্ন আঞ্চলিক সাহিত্যত প্ৰায় সমসাময়িকভাৱে চুটিগল্পৰ জন্ম হয় ঊনবিংশ শতিকাৰ শেষ আৰু বিংশ শতিকাৰ আৰম্ভণিৰ ভাগতে।

অসমীয়া সাহিত্যত চুটিগল্পৰ জন্ম হয় লক্ষ্মীনাথ বেজবৰুৱাৰ হাতত। সেউতী বেজবৰুৱাৰ প্ৰথম প্ৰকাশিত চুটিগল্প। জোনাকী কাকতৰ পাতত বেজবৰুৱাই আৰম্ভ কৰা চুটিগল্পই আৱাহন, ৰামধেনু আদি যুগ পাৰ হৈ আহি বৰ্তমান স্তৰত ভৰি দিলেহি। এই দীঘলীয়া সময়খিনিত অসমীয়া চুটিগল্পই বিষয়, ভাব, ভাষা আৰু নান্দনিক দিশত সমৃদ্ধি লাভ কৰি ভাৰতীয় প্ৰেক্ষাপটত প্ৰতিষ্ঠিত সাহিত্য ৰূপ হিচাবে এক মৰ্যদাপূৰ্ণ স্থানত উপনীত হৈছেহি।

হিন্দী চুটিগল্পয়ো ঊনবিংশ শতিকাৰ শেষ ভাগত কেবাজনো লেখকৰ হাতত জন্ম লাভ কৰি মুন্সি প্ৰেমচন্দ আৰু চন্দ্ৰধৰ শৰ্মা গুলেৰীৰ হাতত প্ৰতিষ্ঠা লাভ কৰে। ভৰতেন্দু হৰিশ্চন্দ্ৰৰ পৰৱৰ্তী সময়ৰে পৰা দ্বিবেদীযুগ, ছায়াবাদ যুগ, ছায়াবাদোত্তৰ যুগ, নয়ী কহানী, সচেতন কহানী আদি বিভিন্ন স্তৰ দ্ৰুতগতিৰে অতিক্ৰম কৰি আহি বৰ্তমান এটা বিশাল আৰু বৈচিত্ৰ্যপূৰ্ণ সাহিত্যিক বিধা ৰূপে হিন্দী চুটিগল্পৰ ধাৰা প্ৰবাহিত হৈ আছে। জন্মৰ সময়ৰে পৰা বৰ্তমানলৈ পাৰ হৈ অহা সময়ছোৱাত হিন্দী চুটিগল্পই নতুন নতুন বিষয়, ভাৱ, ভাষা আৰু ৰূপৰ পৰিৱৰ্তন সাধনেৰে ভাৰতীয় সাহিত্যক সমৃদ্ধ কৰিছে।

পাদটীকা :

- ১। মহেন্দ্ৰ বৰা : সাহিত্য উপক্ৰমণিকা, পৃষ্ঠা : ১৭১
- ২। প্ৰহ্লাদ কুমাৰ বৰুৱা : অসমীয়া চুটিগল্পৰ অধ্যয়ন, পৃষ্ঠা : ৭
- ৩। যমুনা শৰ্মা চৌধুৰী : চুটিগল্প, পৃষ্ঠা : ২৮
- ৪। শৈলেন ভৰালী (সম্পাঃ) : গল্পমঞ্জৰী, পাতনি, পৃষ্ঠা : ০.০৭
- ৫। ভূদেৱ চৌধুৰী : বাংলা সাহিত্যৰ ছোটগল্প ও গল্পকাৰ, পৃষ্ঠা : ২৯
- ৬। নগেন্দ্ৰ : হিন্দী সাহিত্য কা ইতিহাস, পৃষ্ঠা : ৪৮২
- ৭। যমুনা শৰ্মা চৌধুৰী : পূৰ্বোল্লিখিত গ্ৰন্থ, পৃষ্ঠা : ২৯
- ৮। সত্যেন্দ্ৰ নাথ শৰ্মা : অসমীয়া সাহিত্যৰ সমীক্ষাত্মক ইতিবৃত্ত, পৃষ্ঠা : ৩৬২
- ৯। লীলাৱতী শইকীয়া বৰা (সম্পাঃ) : অসমীয়া চুটিগল্পৰ প্ৰবাহ, পাতনি, পৃষ্ঠা : ১১-১২
- ১০। প্ৰহ্লাদ কুমাৰ বৰুৱা : পূৰ্বোল্লিখিত গ্ৰন্থ, পৃষ্ঠা : ৪৭, ৫৭, ১৭১, ৪৪২
- ১১। উল্লিখিত গ্ৰন্থ, পৃষ্ঠা : ৪৭
- ১২। মৰণোত্তৰ প্ৰকাশ, অতুল চন্দ্ৰ হাজৰিকা সম্পাদিত, বেজবৰুৱা গ্ৰন্থাৱলী (প্ৰথম খণ্ড), সন্নিৱিষ্ট।
- ১৩। হেমন্ত কুমাৰ শৰ্মা : অসমীয়া সাহিত্যত দৃষ্টিপাত, পৃষ্ঠা : ২৭২
- ১৪। প্ৰহ্লাদ কুমাৰ বৰুৱা : পূৰ্বোল্লিখিত গ্ৰন্থ, পৃষ্ঠা : ৫৫
- ১৫। হেমন্ত কুমাৰ শৰ্মা : পূৰ্বোল্লিখিত গ্ৰন্থ, পৃষ্ঠা : ২৭৩
- ১৬। শৈলেন ভৰালী (সম্পাঃ) : পূৰ্বোল্লিখিত গ্ৰন্থ, পাতনি, পৃষ্ঠা : ০৮-০৯
- ১৭। প্ৰহ্লাদ কুমাৰ বৰুৱা : পূৰ্বোল্লিখিত গ্ৰন্থ, পৃষ্ঠা : ১০৮
- ১৮। যমুনা শৰ্মা চৌধুৰী : পূৰ্বোল্লিখিত গ্ৰন্থ, পৃষ্ঠা : ৬২
- ১৯। শৈলেন ভৰালী (সম্পাঃ) : পূৰ্বোল্লিখিত গ্ৰন্থ : পাতনি, পৃষ্ঠা : ১০
- ২০। লীলাৱতী শইকীয়া বৰা : পূৰ্বোল্লিখিত গ্ৰন্থ : পাতনি, পৃষ্ঠা : ১৬
- ২১। উপেন্দ্ৰনাথ শৰ্মা : যুদ্ধোত্তৰ যুগৰ জনদিয়েক চুটিগল্পকাৰ, গৰিয়সী; চন্দ্ৰ প্ৰসাদ শইকীয়া, প্ৰথম বছৰ, ৭ম সংখ্যা, পৃষ্ঠা : ৭৪

- ২২। সত্যেন্দ্ৰনাথ শৰ্মা : পূৰ্বোল্লিখিত গ্ৰন্থ, পৃষ্ঠা : ৪১১
- ২৩। জয়ন্ত কুমাৰ বৰা : ইমৰান শ্বাহৰ চুটিগল্প : অসমীয়া চুটিগল্প, ঐতিহ্য আৰু বিৱৰ্তন, অপূৰ্ব বৰা (সম্পাঃ), পৃষ্ঠা : ৩৭৬
- ২৪। লীলাৱতী শইকীয়া বৰা : পূৰ্বোল্লিখিত গ্ৰন্থ, পৃষ্ঠা : ১৮
- ২৫। ত্ৰৈলোক্য নাথ গোস্বামী : আধুনিক গল্প সাহিত্য, পৃষ্ঠা : ১৭১
- ২৬। প্ৰহ্লাদ কুমাৰ বৰুৱা : পূৰ্বোল্লিখিত গ্ৰন্থ, পৃষ্ঠা : ৪৪৩
- ২৭। উল্লিখিত গ্ৰন্থ, পৃষ্ঠা : ৫৪৪
- ২৮। হৰদয়াল : হিন্দী কহানী পৰম্পৰা অটৰ প্ৰগতি, পৃষ্ঠা : ১৯
- ২৯। উল্লিখিত গ্ৰন্থ, পৃষ্ঠা : ২০
- ৩০। উমাকান্ত শাস্ত্ৰী (সম্পাঃ) : কহানী কুঞ্জ, ভূমিকা, পৃষ্ঠা : ১-১১
- ৩১। বালকৃষ্ণ শৰ্মা (সম্পাঃ) : কহানী নিকুঞ্জ, পৃষ্ঠা : ৭-১০
- ৩২। শ্যামনন্দন প্ৰসাদ সিংহ (সম্পাঃ) : গদ্য গৌৰৱ, ভূমিকা, পৃষ্ঠা : ১০
- ৩৩। উপেন্দ্ৰ নাথ অশ্বক : হিন্দী কহানী, এক অন্তৰঙ্গ পৰিচয়, পৃষ্ঠা : ১৪-১৬
- ৩৪। ৰীতামণি বৈশ্য : হিন্দী সাহিত্যালোচনা, পৃষ্ঠা : ০১
- ৩৫। নগেন্দ্ৰ : পূৰ্বোল্লিখিত গ্ৰন্থ, পৃষ্ঠা : ৪৮৪-৪৮৫
- ৩৬। দশৰথ ওজা (সম্পাঃ) : কহানী একাদশী, ভূমিকা, পৃষ্ঠা : ১
- ৩৭। নগেন্দ্ৰ (সম্পাঃ) : পূৰ্বোল্লিখিত গ্ৰন্থ, পৃষ্ঠা : ৫১৪
- ৩৮। উল্লিখিত গ্ৰন্থ, পৃষ্ঠা : ৫৮০
- ৩৯। নন্দদুলাৰে বাজপেয়ী : প্ৰেমচন্দ, এক সাহিত্যিক বিবেচন, পৃষ্ঠা : ৯৬
- ৪০। নগেন্দ্ৰ (সম্পাঃ) : পূৰ্বোল্লিখিত গ্ৰন্থ, পৃষ্ঠা : ৫৮৩
- ৪১। উল্লিখিত গ্ৰন্থ, পৃষ্ঠা : ৫৮৫
- ৪২। উমাকান্ত শাস্ত্ৰী (সম্পাঃ) : পূৰ্বোল্লিখিত গ্ৰন্থ, পৃষ্ঠা : ১১
- ৪৩। ৰমেশ গৌতম (সম্পাঃ) : গদ্যানিধি, পৃষ্ঠা : ১৭
- ৪৪। সত্যেন্দ্ৰ নাথ শৰ্মা : পূৰ্বোল্লিখিত গ্ৰন্থ, পৃষ্ঠা : ৩৬২